

R XVII B h= 90

~~L. G. J. 40. in 4º.~~

♂ DIVINI PLATONIS Timæus, aut de natura liber, A MARSILIO FICINO
latinitate donatus.

Ex Fin. principum Comitis francillensis

*Catalogue p. 272. (bi)
Bibl. Lycée de Paris (au 12)
(1803.)*

PARISIIS,
Apud Thomam Richardum, sub Bibliis aureis,
è regione Collegij Remensis.

1 5 5 1.

et si nouita

Commune

2f autem

præfata Sanx

And the simple

Pro Significat

Et quot sum

Adhuc. Possa tum f. 3d.

las demonstraret. Equidem ô Critia & Hermocrates mihi conscius sum n
posse me eam urbem virosque pro dignitate laudare. Me quidem non pos
se nihil mirum, sed de veteribus quoque & huius seculi poetis idem existi
mo: non quo poeticum genus contemnam, sed quod evidens vnicuique si
mulationis studiosos ea facile & optime imitari in quibus fuerint educati
aliena vero longeque ab eorum educatione remota operibus quidem difficil
le, verbis etiam difficilius posse prout convenit emulari. Sophistas vtrique

famiois zitharus
tione quasi quoddam hymnorum cantu, ut par est, honoremus. S O. Recte loqueris. sed quid istud tandem est, quod Critias non quasi verbis descriptum, sed quasi ab hac ciuitate quondam gestum ex Solonis narratione vobis aperuit? C R I. Referam, priscam mihi puero traditam ab auo. historiam.

Ego vero dixi Cum ageret Critias annos, ut ipse dicebat circiter nonaginta, ego vero decem, celebrareturque solennis ille dies, in quo ad cantum carminum pueri

27 Olatat T tempus in quo ab quo nonaginta
28 Nam E Soli apud puerum puerum
conuocantur, conuocabantur, congregati sumus & nos vna cum proximis notisque pueris nobisque a parentibus carminum canendorum certamen est iniunctum.

Vbi multorum poetarum carmina non pauca memoriter pronuntiata sunt, & Solonis versus a plurimis puerorum utpote nouitatem poematis admirantibus decantati. Tum contribulis quidam, seu quod ita iudicaret, siue quod

29 Critiae blandiri veller, videri sibi, inquit, cum in ceteris sapientissimu fuis se solonem tum in carminibus poetarum omnium generosissimu. His verbis, ut recte memini, valde letatus est senex, atque ita ridens, inquit. Si Solo

30 Aminander non tantum laxadi animi gratia sed dedita opera serioque sicut alij poesi esset secutus, vel historiam quam ab Aegypto reuersus instituerat absoluisset, a qua quidem seditionibus ceterisque ciuitatis fluctibus deturbatus medio in cursu destitit, nec Homero Hesiodoque, nec alio quoquam poetarum, ut opinor, inferior extitisset. Ad haec ille. Qua de

re o Critia tractare Solo instituit? De maximis, inquit, rebus ab hac ciuitate quoddam gestis, quarum memoria apud nos temporis diuturnitate & in

31 teritu hominum extincta est. Dic quaso, inquit, o Critia, quid illud opus, & quomodo actum, & a quibus habitum taquam verum Solo narrabat. Est, inquit, Aegypti regio Delta cuius e vertice scinduntur Nili fluentia.

32 Eius campi, Saitica pascua nominantur. In quibus maxima ciuitas est, quam Sam vocant, vnde Amasis fuit rex. Urbis eius fundatrix dea fuit, quam Aegyptij Neithen Graeci Athenam nominant. Ipsi porro homines Athenensium amici sunt, eiusque genere quodam coniunctos esse se praedicant.

Quo Solo profectum se honorifice acceptum fuisse referebat. Et cum de verustatis memoria ab illis sacerdotibus qui in hac re ceterorum peritissimi erant, quassisset, expertum se esse dicebat, neque seipsum neque alium Graecorum quenquam cognitionem antiquitatis ullam habere. Quandoque vero cora sacerdotibus, ut eos ad sua narranda prouocaret, de antiquissimis illis Athenarum historiis verba fecisse, Phoroneo primo & Niobe, postque inundationem mundi de Pyrrha & Deucalione, eorumque posteritate, & de temporibus quibus singula contigerunt. Tunc ex sacerdotibus quendam

33 Vnde Amasis
34 Primus Aegypti rex fuit, qui a rege Persarum captus fuit, & in Persiam abductus fuit.

35 Vnde Amasis
36 Quas Ar causti commemorat propter quod

grandam natu dixisse, O Solo Solo, Græci pueri semper estis, nec quisquam
e Græcia senex. Cur istud diceret percontante Solone, respondisse sacerdo-
tem. Quia iuuenis semper vobis est animus, in quo nulla est ex vetustatis
commemoratione. prisca opinio, nulla cana scientia. Quod idem vobis conte-
git, quia multa & varia hominum exitia fuerunt, eruntque. Maxima qui-
dem aut ignis conflagratione, aut aqua inundationibus provenire necesse
est, minora vero aliis quibuslibet calamitatibus fieri. Nam quod apud vos
fertur Phaethontem quondam Solis filium currus ascendisse paternos, nec
patris aurigatione servata, exuisse terrena, ipsumque flammis cœlestibus
conflagrasse, quantum fabulosum videatur, verum quodammodo esse putan-
dum est. Fit enim longo temporum intervallo cœlestis circuitus permutatio
quedam, quam inflammationis vastitas necessario sequitur. Tunc hi qui edi-
ta & arida incolunt loca, magis pereunt, quam mari flumisque vicini. No-
bis porro Nilus cum in plerisque rebus salutaris est, tum huiusmodi a nobis
arceat exitium. Quando vero di aquarum colluvione terræ sordes diluunt
pastores ovium, atque bubulci qui iuga montium habitant, periculum illud
evadunt. Vestra autem ciuitates in planitie sitæ impetu fluminum ad ma-
ria rapiuntur. Sed in hac nostra regione neque tunc neque alias inquam
aqua in doros superne descendit, contra vero sursum e terræ visceribus
turrit. Quamobrem antiquissimarum rerum apud nos monumenta servantur.
Proinde ubicumque nec imbrui tempestas nimia, nec incendii ingens cōtin-
git, licet alias pauciores, alias plures, semper tamē homines sunt. Quæcūque
vero a nostris siue a vestris siue aliis nationibus gesta sunt memoratu di-
gna, modo ad aures nostrorum pervenerint, nostris in tēplis descripta seruan-
tur. Apud vos quidē, & alias gentes res gesta nuper, literis monumentisque
traduntur, sed certis temporum curriculis illantes immissa cœlitus omnia
populatur. Ideo qui succedunt, & literis & musis orbatī sunt. Quo fit ut
quasi iuvenes iterum sitis & rudes, præteritarum rerum omnium prorsus
ignari. Nam & ea ipsa quæ modo ex vestris historiis recensebas, a fabulis
puerilibus o Solo parum distant. Primo quod vnius tantum inundationis
memineritis cum multa præcesserint. Deinde quod genus maiorum vestro-
rum in regione vestra clarissimum & optimum ignoretis, ex quo tu
Athenienses ceteri nati estis, exiguo semine quondam publicæ cladi super-
stite. Quod propterea vos latuit, quia superstites illi eorumque posteri lite-
rarum usu multis seculis caruerunt. Fuit enim ante exitiale illam terræ il-
lusionem o Solo Atheniensium ciuitas tam belli quam pacis officiis præstan-

4

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

34

43

Ex terra ff.

[illegible]

Ampto $\frac{1}{2}$ vero nullus. Similiter pastorum, venatorum, agricolarum inter se distin-

Platonis Studiosi arbitrantur in Atlantico
Quibus Athenas commendamus. Et ubi prae-
terea praeferat quibus athena orientalis gaudet
modum in mense uno athena orientale

et primum

1. *De* *Parvatis* *to* *folia* *perma* *of* *diffu*
folia *um* *puporum* *ab* *Seminarum* *rum* *Ac*
no *gati* *anquam* *ponantur* *licet* *istud* *ammi*
tionem *que* *est* *et* *optima* *que* *omnia* *qui*
de *don* *um* *am* *gubernat* *et* *signat* *rum*
re *latu* *am* *me* *et* *re*

Hic Obsequia agrippe & yllatone subis tuerit
nam arbor diuinant. p. mdrina puer maxungun
aliarum arborum quæ de sac perment

Зимови

[illegible][illegible][illegible]

issima, eiusque opera legesque omnibus quorum memoria ad nos pervenit,
excelluerunt. Tunc admiratum Solonem obnixè sacerdotes obsecravisse ait,
ut omnia diligenter priscorum civium opera revelarent. Atque illi sic à
sacerdote quodam fuisse responsum. Nulla hoc invidia prohibet Solo. Dicā

equidem libenter tui & civitatis vestrae gratia. Maxime vero gratia deae,
quae & vestram illam, & hanc nostram, condidit, educavit, instituit, prio-
rem vestram annis mille, ex terra & Vulcano accipiens semina, postero-
ris autem huius nostrae urbis res octo annorum milibus gestae in sacris li-
teris continentur. Illorum ergo civium qui in hoc novem milium annorum
tempore ante nos fuerunt, instituta & praecleara facinora, brevitè Solo in
praesentia tibi perstringam. Deinceps vero cum plus dabitur otij, accepto
historiarum libro, latius exponemus. Ac primum Leges illorum considera quo
pacto cum his nostris conveniant. Multa enim hic similia illis reperiēs. Prin-
cipio quod sacerdotes separati ab omni turba vitam agunt. Deinde varia
opificum genera ita inter se discreta sunt, ut suum quisque agat, promiscue

Vero nullus. Similiter pastorum, venatorum, agricolarum inter se distin-
eta sunt opera. Milites quoque hic, vt nosti, ab aliis omnibus segregati, bel-
lica duntaxat tractare à lege iubentur. Armatura etiam clypeorum iacu-

lorumque usus, apud utroque persimilis. his primi nos in Asia visi sumus,
ex dea vi illis in locis sic vobis primis hæc tradidit. Prudentiæ quoque &
molestiæ magna sicut vides, nostris legibus ab initio cura fuit, divinationis
in super et medicinae, & sanitas nobis per hæc divinitus procurata. Demum
quæcunque ad hæc attinent disciplina, diligenter instituta à lege reperiuntur.

tur. Huiusmodi institutione & ordine priorem Vestram Urbem dea a primordiis exornauit, cum in Vrbe condenda eam regionem elegisset quæ ob aeris temperiem prudentissima ingenia procrearet. Vtpote enim bellicosa & sapientis dea regionem eligendam censuit talem, quæ esset sui similes homines editura. His itaque legibus vel etiam honestioribus institutionibus formati veteres Athenienses omni virtutum genere cæteris omnibus excelluerunt. Vt decebat eos qui diis peniti editique essent. Multa quidem &

mirabilia vestra civitatis opera in monumentis nostris leguntur, sed vnum
magnitudine & virtute præcipuum facinus. Traditur enim vestra civi-
tas restisse olim innumeris hostium copiis, quæ ex Atlantico mari profecta
prope iam cunctâ Europam Asiamque obsederant. Tunc enim erat fretum

illud navigabile, habens in ore & quasi vestibulo eius insulam, quas Her
culis columnas cognominatis: ferturque insula illa Lybia simul & Asia m

ior fuisse, per quam ad alias proximas insulas patebat aditus, atque ex in-
 sulis ad omnem continentem è conspectu iacèrem vero mari vicinam. Sed
 intra os ipsum portus angusto sinu fuisse traditur. Pelagus illud verum ma-
 re, terra quoque illa vere erat continens. In hac Atlantide insula maxima
 & admirabilis potentia exstitit regum, qui toti insulae illi, multisque aliis,
 & maxime terrae continentis parti, pateret. & his quae penes nos sunt, do-
 minabantur. Siquidem tertiae mundi parti quae Libya dicitur, usque ad Ae-

gyptum imperauerunt, Europa vero usque ad Tyrrhenum mare. Horum
 vis omnis vna collecta nostram ô sola vestramque regionem, & quicquid
 intra columnas Hercules continebatur, inuasit. Tunc vestrae civitatis vir-
 tus in omnes getes enituit. Quae cum omnes magnanimitate bellicisq; vir-
 tibus antecelleret, partim vna cum aliis praecis, partim sola ceteris differe-
 tibus, extrema discrimina subiit, hostesque expugnauit, amicis seruata vel
 reddita libertate. Posthac ingenti terrae motu iniquae diei vnius & noctis
 illuione factum est, vt terra dehiscens vestros illos vna omnes bellicosos
 homines absorberet, & Atlantis insula sub vasto gurgite mergeretur.

Quam ob causam inhaugibile pelagus illud propter absorptam insulae limi-
 relictum fuit. Haec ô Socrates eorum quae Critias maior à Solone accepta nar-
 rabat, summa est. Sed dum praeterito die de Repub. cumibusque suis differe-

res, subit mihi quaedam ex recordatione admiratio, cogitanti, videlicet di-
 uina quadam sorte factum esse, vt simillima quadam, haud ab re Solonis
 historiae traderes. ob eam vero causam nihil tunc protuli, quoniam ex diu-
 turna negligentia non satis reminiscebar. Satiùs igitur ipse censui, vt prius
 quam referre vobis inciperem, mecum ipse repeterem. Ideo vero statim im-
 perio tuo consensi, quia confidebam, vt in rebus huiusmodi maxime decer-
 aliquid me quod proposita rei congrueret reperturum. Ita heri, vt iste aut
 post discessum protinus his prout tunc recordabar, recensui. A nocturnis
 deinde vigilis pene omnia recuperaui. Profecto quae in pueritia discimus

diutius firmitusque, vt fertur meminisse solemus. Atque haud scio, an quae
 heri audiui, referre nunc omnia memoriter possim: quae vero puer accepi,

mirabor equidem siquid eorum è memoria mihi exciderit. Ea quippe cum
 voluptate & ioco audiebam, cum & senex ille libenter me doceret, & ego
 ab illo sedulo sciscitarer. Quapropter quasi quaedam literarum inusta in-

delebiliter nota, ea mihi omnia infixae memoriae permanserunt. Atque his
 etiam ante solis ortum ipsa narraui, vt vna mecum essent ad hanc ora-
 tionem paratiores. Verum vt ad id quo haec omnia spectant me conferam.

TIMAEVS

paratus sum o Socrates, non modo summatim, sed sigillatim sicut audiri o-
minia enarrare. Civitatem utique & ciues quos quasi per fabulam hesternam
disputatione finxisti, rem veram esse ponemus. Civitatem quidem illam,
Atheniensem hanc urbem esse. Ciues quoque quos ipse excogitabas, nostros
illos maiores a sacerdote narratos fuisse censebimus. Nempe omnino haec co-
gruent, neque ab re fuerit, si ciues tuos reuera priscos illos extitisse dixerim-
us. Quare communiter rem ipsam inter nos partientes conabimur omnes

muneri abste nobis impoſito pro viribus ſatisfacere. Sed vide o Socrates
nunquid ſermonem hunc probemus, an alium exigamus. S. O. At enim quē
o Critia ſermonem magis quā iſtum probabimus? qui praeſentibus de a ſa-
cris propter propinquitatem quandam miſſice congruit. Maximum vero
illud eſt, non fictam à nobis fabulam, ſed veram hitoriam recenſeri. Quo-
nam igitur pacto & unde haſtreta, diſputationem aliam exordiemur?
Certè non licet. Ideo bonis fortunæ auspiciis oportet iam tam vos diſſerere,

quā me pro hesternā narratione, hodie scilicet vos audire. C R I. Considera-
Socrates, an commodē mutuum tibi conuiuium disposuerimus. Visum nobis
est, vt Timæus tanquam in Astronomia nostrorum omnium peritis-
simus, maximēque in rerum natura cognoscenda versatus, primus edisserat, ita
vt à mundi generatione exordiens vsque ad generis humani naturam de-
ueniat. Atque ego, deinde suscipiens homines à Timæo quidem genitos, à
Critia vero vt plurimum institutos, secundum Solonis sermonem legem-
que in iudicium vestrum adducam, ciuitatisque istius ciues efficiam eos qui
prisci illi Athenienses fuerunt, quos iam extinctos sacra Aegyptiorum li-
tera in lucem è tenebris eruerunt, adeo vt de illis deinceps tanquam
de veteribus Atheniensibus verba fiant. S O. Copiosam & splendidam

disputationis meam apparuisse mihi videris. Tuâ ergo interest ô Timæe,
inuocatis secundum legem dijs, disputationem iam exordiri. T I. Probe cō-
sulis Socrates. Nam cum omnes qui mentis quoquo modo compotes sunt, in
operis cuiuslibet vel magni vel parui principio inuocare deū soleant, quā-
to nos æquius est de vniuerso siue genitum sit, siue ingenum disputaturos,
nisi forte desipimus, inuocare diuinam opem? Ergo deos omnes deāsque pre-
camur, in primis quidem vt ea dicantur à nobis quæ illis placeant: deinde
vt nobis ipsi constemus. Quantum ad deos attinet, sic à nobis oratum sit.

Sed quod ad nos spectat, poscendum est, ut & vos facile assequamini, & ego secundum mentis propositum rem ipsam de qua agitur transigam. Principio ita mihi distinguendum esse videtur, quid sit quod semper est carens, quia

[illegible][illegible][illegible]

Quando fuitur.

[illegible][illegible]

g. N. u. m. a. m. l. a. r. a. m. a. p. p. o. s. i. t. o.
 Quirqu. l. u. l. a. m. o. u. l. t. p. r. o. p. o. s. i. t. a. m. i. t. e. l. u. d.
 g. e. n. i. u. m. a. l. i. q. u. i. m. u. n. d. o. i. n. f. i. s. s. i. p. p. a. r. e. p. u. e. e.
 c. o. r. p. o. r. a. t. i. u. s. d. e. d. e. o. g. i. n. t. i. s. e. t. i. e. m. i. t. e. l. u. d.
 - o. p. m. a. d. i. a. i. n. s. e. c. u. m. i. t. e. l. u. d. Q. u. i. r. q. u. i.

Mupum a mo. *Facimao et quia pibetur.*
 apomam: *Quirguu gignit, ab aliquo ruy.*
 mte. *Quirguu gignit, ab aliquo ruy.*
 ruyfo. *Quirguu gignit, ab aliquo ruy.*
 nam quae deus et de por. *Mundus gignit a de.*
 71 *et loqui bulgo*

[illegible]

generatione: quid vero quod gignitur quidem, neque est unquam. Illud in-
tellectu per rationis indaginem percipi potest, cum semper sit idem. Hoc

opinionem per irrationalem sensum attingi, cum gignatur, & intereat, neq[ue]

vere inquam lit. Quicquid autem igitur, ex aliqua causa necessarii
 igitur. Sine causa vero oriri quicquam impossibile est. Quando igitur o

per aspiciat, & huiusmodi quodam vsus exemplo ideam vimque in opu

educit, pulchrū fieri tunc opus omne necessariū est: quādo vero ad id quo
factum est respicit, minimē pulchrum. Vniuersum igitur hoc, & alium, si

Mundum, siue quo alio vocabulo gaudet, cognominemus. De quo primi co-
sideremus quod in questione de vniuerso ante omnia inuestigari debet. V

trum ne semper fuerit sine vlllo generationis principio, an genitum sit ab a-

quisque principio iumentis exordium. id propterea certum est, tamquam, et cor
pus habet. Omnia vero huiusmodi sensus mouent. Quæ sensus mouent, op

Et genita sint. Quicquid autem gignitur, ab aliqua causa necessario gigni

asserimus. Opificem quidem & patrem mundi inuenire difficile: & cum
iam inueneris predicare, eloqui vulgo impossibile est. Rursus consideran-

dum est vtrum mundi faber sit imitatus exemplar: id ne quod idem sem-
per & simile est, an id quod genitum fuerit. Atqui si pulcher est hic mun-

^{capitulum} ^{secundum} ^{quod} ^{est} ⁱⁿ ^{hoc} ^{libro} ^{de} ^{opifex} ^{mundi} ^{bonus} ^{semper} ^{iterum} ^{certe} ^{exemplum} ^{maluit} ^{imitari} ^{si} ^{secus} ^{quod} ^{ne} ^{dictum} ^{quidem} ^{est} ^{generatum} ^{exemplar} ^{est} ^{pro} ^{est}

terno secutus. Cum vero & mundus omnium genitorum pulcherrimu

ternum sit secutus exemplum. Sic igitur generatus, ad id est effectus, quo

ratione & sapientia sola comprehendere potest. & immutabile permanet.
Ex quo efficitur, ut necesse sit hunc mundum alicuius simulachrum esse.

Rationem Verò originis naturaliter explicare difficillimum est. Ideo simu-
lachro & exemplo sic distinguamus. Rationes utique cum his rebus qua-

exprimunt, coactionem quandam habere videntur. Ergo cum de re firm.
 & stabili & mente comprehendenda differitur, stabiles similiter immutabi.

leſque & quam maxime fieri poteſt inexpuſionabiles rationes eſſe oportet
Cum vero de plus rei firme & ſtabili que ſimiliſchro deſtitatur veriſimi-

les rationes sufficiunt, quæ ita se ad superiores habeant rationes. Ut simula-
chrom ad exemplum. Nemoque quod est exemplum non esset, id est, si

dem est veritas. Cum ergo o Socrates, multa de dijs mundi que generatione

[illegible]

m. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴

[Faint Latin text from a manuscript page]

[Faint handwritten notes at the bottom of the page, likely bleed-through from the reverse side.]

Copiamus per regnum. occupas autem templum quoniam n/a qd rito C. hab.

a multis dicta sint, ne mireris obsecro, si rationes de ijs probatissimas ex-
 actissimasque afferre non possim. Satis enim factum putare debebis, si non
 minus probabiles quam quibus alius rationes attulerim. Aequum est memi-
 nisse, & me qui dixeram, & vos qui iudicabitis, homines esse: ut si proba-
 bilia dicentur, nihil ulterius requiratis. **SOCRATES.** Scite loqueris o
 Timae. Quare nos ut iubes agendum putamus. Exordium quidem hoc o-
 rationis mirifice approbauimus. Sed age deinceps disputationem perage.
T I. Dicamus igitur quam ob causam ille rerum auctor generationem &
 hoc vniuersum constituit. Bonus erat. Bonus autem nulla vnquam ali-
 qua de re inuidia tangitur. Ergo cum liuor ab eo alienissimus esset, omnia
 sibi quantum fieri poterant simillima fieri voluit. Siquis hanc gignendi mu-
 di causam praecipuam a prudentibus viris acceperit, rectissime profecto ac-
 cipiet. Itaque cum vellet deus bona omnia fore, nihil vero quoad natura
 pateretur malum, quicquid erat quod in cernendi sensum cadere posset, as-
 sumpsit, non tranquillum & quietum, sed temere agitaturn & fluitans,
 idque ex inordinata iactatione redegit in ordinem. Hoc enim iudicabat esse
 praestantius. Fas autem neque erat neque est quicquam nisi pulcherrimum
 facere eum, qui est optimus. Cum igitur excogitasset, inuenit nihil eorum,
 quae secundum naturam aspectui subiecta sunt, si expers intelligentiae sit,
 intelligente alio, totum toto pulchrius vnquam fore, intellectum vero ali-
 cui sine anima dari non posse. Hac ratione mentem quidem animae, ani-
 mam vero corpori dedit, totumque ita mundum constituit, ut pulcherri-
 mum natura opus optimumque foret. Quocirca sicut ratio nobis haec pro-
 babilis persuadet, dicendum est, hunc mundum animal esse, idque intelli-
 gens, reuera diuina providentia constitutum. Hoc posito, quod sequitur, vi-
 deamus ad cuius animalis similitudinem deus mundum constituit. Vni cui-
 dam propriaeque animalium speciei similem fecisse, ne arbitremur. Nam si
 imperfecto animali similis esset factus, pulcher certe non esset. Immo ve-
 ro illius animalis eum simillimum esse ducamus, cuius animalia cetera &
 singulatim, & generatim partes sunt. Illud siquidem viuientia omnia, quae
 sola mente percipiuntur, in seipso cōplectitur, quēadmodum mundus hic nos
 & cetera quae cernuntur animalia continet. Volens itaque deus omnium
 quae intelligi possunt pulcherrimo & vndique absoluto mundum hunc si-
 millimum reddere, animal vnum ipsum effecit, aspectui subiectum, ani-
 malia cuncta naturae suae conuenientia intra suum limitem cōtinens. Pro-
 inde recte ne mundum vnum diximus? an rectius plures innumerabiles ve

dici oportuit? Vnum profecto, si modo ad vnius similitudinem sit formatus. Quod enim viuientia omnia quaecunque intelliguntur continet, socium alterum habere non potest. Alioquin aliud animal, quod hæc duo contineat, esse oporteret, cuius duo hæc partes sint, nec illorum sed tertij huius, mundus hic simulachrum rectius diceretur. Vt igitur hic mundus esset animali absoluto simillimus, ex eo quod solus atque vnus esset, idcirco neque duo neque innumerabiles procreati sunt, sed vnus mundus vnigenitusque factus est & erit. Quonia vero corporeus, spectabilisq; & tractabilis erat futurus, ac sine igni videri nihil potest, nihilq; sine solido tangi, & solidum absque terra nihil, ideo in operis huius exordio deus ignem primo terramq; creauit. Sed duo sola absque tertio quodam commode coherere non possunt: mediumque aliquod vinculum vtrorumque desiderant. Vinculorum vero id est aptissimum atque pulcherrimum, quod ex se & ex ijs quæ astringit, quam maxime vnum efficit. Hoc maxime proportio ratioque alternae comparationis assequitur. Quando enim in tribus numeris aut molibus aut viribus medium ita se habet ad postremum, vt primum ad medium, vicissimque vt postremum cum medio, ita medium cum primo congruit, tunc quod medium est, & primum sit & postremum, postremum quoque & primum media fiunt. Ita necessitas cogit, vt omnia quæ sic deuincta fuerint, eadem inter se sint. Eadem vero cum facta sint, efficitur vt omnia sint vnum. Quod si vniuersi corpus latitudinem habere debuisset, nullam vero profunditatem, vnum sane tum ad seipsum, tum ad extrema vincienda interiectum medium suffecisset. Sed cum soliditatem mundus requireret, solida vero non vno sed duobus semper mediis copulentur, inter ignem & terram deus aërem aquamque locauit, eaque ita inter se inuicem quoad fieri poterat, comparauit, vt quemadmodum ignis ad aërem, ita aër ad aquam, vt aër ad aquam, sic aqua ad terram congrue conferatur. Qua ex coniunctione ita constitutus est mundus, vt aspici tangique possit. Propterea ex huiusmodi rebus numero quatuor, mundi corpus conflatum est, ea connexum comparatione qua dixi. Ex quo seipsum amicitia concordie complectitur, atque ita apte coheret, vt nequeat dissolui vlllo modo, nisi ab eodem a quo est colligatum. Quatuor igitur earum rerum qualibet integram mundus accepit. Ex omni quippe igni, aëre aqua, terra, ipsius faber ita ipsum composuit, vt nullam cuiusquam istorum partem aut vim extra relinqueret. Idque ea ratione fecit, primum quidem vt totum hoc animal quam maxime perfectum ex perfectis partibus esset.

ordo primum, mundus
& postremus.

Deinde vt esset vnum, cum nihil extra relictum fuerit, ex quo alterum generetur. Postremo nequis ipsum morbus aut senectus attingeret. Videbat enim eam esse naturam corporis, vt importuna caloris vel frigoris aliarumque rerum nimis vehementium accessione ledatur & in morbos, seniumque impulsam deficiat. Quam ob causam rationemque vnum totum ex omnibus totis & perfectis perfectum, morbi & senectutis experte deus mundum constituit. Cui & figuram maxime congruam & decoram dedit. Animal quippe hoc, quod intra suum ambitum erat animalia omnia contenturum, eam figuram precipue requirebat, in qua figura omnes continerentur. Quapropter sphericum fecit, in quo omnis extremitas paribus à medio radius attingitur. quæ quidem figura omnium perfectissima sibi que ipsi simillima iudicatur. Putabat enim simile dissimili multo pulchrius esse. Lenem præterea hunc globum extrinsecus vndique expoliuit. Nec immerito summa eum æqualitate tornauit. Nec enim oculis indigebat, quia nihil extra quod cerni posset, relictum erat. Nec auribus, cum nihil superesset foris quod audiretur. Nec erant aëre circumfusa externa mundi, vt respiratione requireret. Nec membris quidem talibus opus erat, per quæ noua alimenta susciperet, aut decocti cibi excrementa emitteret: nulla decessio fieri poterat, nulla accessio. Nec enim erat aut quo aut vnde talia fieret. Ipsum enim se consumptione & senio suipsius alit. Ita nempe diuina arte fabricatus est mundus, vt omnia in seipso & à seipso patiat, & agat. Ratus enim est ille auctor, mundum si sibi ipse sufficiat, præstantiorem fore, quam si aliorum adminiculis egeat. Nec ei manus necessarias esse duxit, quia neque capiendum quicquam erat neque repellendum. Nec pedibus aut alijs ad progressum statumve membris opus erat. Motum enim illi congruum suo corpori tribuit, qui ex septem motibus vnus ad mentem maxime & intelligentiam pertinet. Ideoque cum illum per eadem, & in eodem, & in seipso circunduxisset, effecit vt circulari conuersione moueretur. Sex autem reliquos motus separauit ab eo, & ab eorum errore & peruagatione penitus liberauit. Ad hanc igitur conuersionem quæ pedibus non egebat, crura pedesque non dedit. Cum hæc igitur deus ille qui semper est, de aliquando futuro deo cogitaret, lenem eum effecit æqualemque, & à medio ad summum vndique parem, corpusque ex corporibus totis & perfectis totum atque perfectum. Animam autem in eius medio collocauit, perque totum tetendit, atque ea corpus ipsum etiam extrinsecus circumtextit, mundumque hunc vnum & solum solitariumque & circularem volui in circulum statuere.

qui propter virtutem secum ipse facile coercere possit, nullius alterius indi-
 gens, satisque ipse sibi motus atque amicus. Itaque omnibus his de causis mū-
 dum opifex eius beatum deum effecit: sed animam haud ita ut modo dice-
 re cœpimus, tum denique cum corpus ei effecisset, procreauit. neque enim
 qui hæc coniunxit, parere iuniori antiquius permisisset. Sed nos multa ut-
 pote fortunæ participes incōsiderate & temere loquimur. Ille vero tam ge-
 neratione quàm virtute priorem antiquiorēque animam corpore consti-
 tuit, utpote quæ obediēti corpori esset imperatura, ex his videlicet, atque
 hoc pacto. Ex ea substantia quæ indiuidua & semper eadem similisque est,
 & ex ea rursus quæ circa corpora diuidua fit, tertiam substantiæ speciem
 commiscuit mediam, quæ rursus esset naturæ ipsius eiusdem, & naturæ ip-
 sius alterius particeps, eamque per hæc mediam constituit inter indiuiduā
 substantiam, & eam quæ circa corpus diuiditur. Ea cum tria sumpsisset, in
 vnam speciem omnia temperauit. Vbi naturam eius quod alterum diuer-
 sumque vocamus, commixtioni repugnantem, cum eo quod idem dicitur
 vi quadam conciliauit. Postquam vero duo illa cum substantia cōmiscuit,
 & ex tribus vnum fecit, rursus id totum in ea quæ decuit membra parti-
 tus est, quorum quodlibet ex tribus, eodem, altero, substantiæque constaret.
 Fuit autem talis illa partitio. Vnam principio accepit ex vniuerso portio-
 nem. secundam autem primæ partis duplam. Deinde tertiam, quæ secundæ
 sesquialtera esset, primæ triplam. Postea quartam, secundæ duplam. Quintam
 deinceps tertiæ triplam. Sextam primæ octuplam. Postremo septimam, quæ
 partibus sex & viginti primam excederet. Post hæc dupla & tripla in-
 terualla repleuit, partes rursus ex toto defecans. quas interuallis ita locauit,
 ut bina essent in singulis media, siue ut ita dixerim, medietates: quarum
 vna eadem parte excedit alterum extremorum, eadem ab altero supera-
 tur. Altera medietas pari numero extremum vnum superat, pari supera-
 tur ab altero. Cum vero sesquialtera interualla, sesquitertia, & sesquiocta-
 ua sumpsisset, ex his nexibus in primis spatiis, sesquioctauo interuallo ses-
 quitertia omnia explebat, particula singulorum relicta. Huius autem par-
 ticulæ interuallo assumpto ea inde habebatur numeri ad numerum in ter-
 minis comparatio, quæ est inter ducentos quinquaginta sex, & ducentos
 quadraginta tres. Iam vero commixtum illud vnde ista secernebat totum,
 huiusmodi partium sectioni consumptum erat. Tunc seriem hanc vniuer-
 sam in longum secuit, & ex vna duas fecit, mediāque mediæ in speciem,
 & Græcæ literæ accommodauit. Deinde in orbem intorsit, quoad ita coirēt

inter se capita, vt lineæ ipsæ & secum & inter se inuicem è regione inter-
 fectionis ipsius coniungerentur, atque eo motu qui in eodẽ & similiter sem-
 per reuoluitur, vndique est eas circumplexus, & circulorum alterum exte-
 riorem, interiorem alterum fecit. Exteriores quidem lationem eiusdem na-
 turæ, interiorem verò alterius nominauit. atque illam quæ erat ipsius eius-
 dem naturæ cognata in latus ad dexteram partem, eam vero quæ alterius,
 per diametrum ad laeuam flexit. Sed principatum dedit eiusdem ipsius simi-
 lisque agitationi. Eam nanque solam indiuisam reliquit. Interiorem vero
 cum sexies diuisisset septemque orbes in æquales dupli & tripli interuallis
 effecisset, singula cum tria sint vtriusque contrariis inter se cursibus orbes
 peragere iussit, & ex septem interioribus tres quidem pari celeritate, qua-
 tuor vero & ad se & reliquos tres celeritate quidem impari, debita tamen
 ratione conuerti. Postquam igitur secundum creatoris illius mentem tota
 animæ constitutio absoluta fuit, mox omne corporeum intra ipsam effin-
 xit, mediumque mediæ accommodans apto modulamine copulauit. At illa
 à medio per omne vsque ad cœli extrema se porrigens, eiq; extrinsecus cir-
 cunfusa, seque in seipsa conuertens, ita sempiternæ sapientisq; vitæ in
 vniuersum tempus diuinum dedit exordium. Et corpus quidem cœli spe-
 ctabile factum est, anima vero oculorum effugit obtutum rationis & mo-
 dulaminis compos, ab auctore suo omnium quæ semper sunt & ad intelli-
 gentiam pertinent optimo, ipsa quoque optima omnium quæ genita sunt ef-
 fecta. Quoniam igitur ex tribus partibus, eodem scilicet, & altero, & es-
 sentia, conflata est, ratione proportionis distincta atque compacta, nec non
 in seipsam orbe reflectitur, quotiens aliquid attingit quod essentiam diui-
 duam habet & quod indiuiduam, in seipsam omnino conuersa quid sit v-
 trūque discernit, & cui quid idem sit, à quo alterum & diuersum, ad quid
 quæque, & vbi, quomodo, & quando esse huiusmodi aliquid vel pati con-
 tingat, tam in iis quæ ginuntur, quàm in illis quæ semper sunt eadem. Ra-
 tio porro ad ipsum quod idem est vergens atq; veridica, tam circa alterum
 quàm circa idem versata, & sine sono strepituque omni in eo quod seipso
 mouetur reuoluta, quando ad sensibile aliquid se conuertit, si tunc etiam al-
 terius diuersæque naturæ circulus recte per omnem ipsius animam rem ip-
 sam nunciet, opiniones fideique assentiones firmas verasq; producit. Quā-
 do rursus circa rationale se versat, & ipsius quod idem est circulus se apte
 reuoluens rem denunciat, intellectus necessariò scientiâq; perficitur. Hæc
 quisque in alio quàm in anima fieri dixerit, à vero penitus aberrabit. Cum

Ana. d. v. d. l. y, alt. t. z, d. l. y. d. l. y. d. l. y.

58 gitur hoc à se factum sempiternorum duorum pulchrum simulachrum mo
 ueri & viuere pater ille qui genuit animaduerneret, delectatus est opere,
 59 & hac ductus lætitia opus suum multo etiam magis primo illi exemplari
 simile reddere cogitauit. Itaque quemadmodum illud sempiternum ani-
 mal est, ita vniuersum hoc pro viribus tale facere statuit. Illius quidē ani-
 malis æterna natura est, quod genito operi congruere omnino nō potest. Id-
 60 circo imaginem æui mobilem effingere decreuit, ac dum cælum exornaret,
 fecit æternitatis in vnitatem manentis æternam quandam in numero fluen-
 tem imaginem, quam nos tempus vocamus. Dies porro & noctes, & men-
 61 ses, & annos, qui ante cælum non erant, tunc nascente mundo nasci iussit,
 62 quæ omnia temporis partes sunt. Atqui erat & erit, quæ nati temporis spe-
 cies sunt, non recte æternæ substantiæ assignamus. Dicimus enim de illa, est,
 erat, & erit. Sed illi reuera solum esse competit. Fuisse vero & fore dein-
 cept, ad generationem tempore procedentem referre debemus. Motus enim
 quidā duo illa sunt. Æterna autē substantia cū eadē semper & immobilis
 perseveret, neque senior seipsa fit vnquam neque iunior, neque fuit hæte-
 nus, neque erit in posterum, neque recipit eorum quicquam, quibus res cor-
 poreæ mobilēsque ex ipsa generationis conditione subiiciuntur. Nempe hæc
 omnia temporis imitatus æuū, seque numero reuoluentis, species sunt. Sæ-
 pe etiam dicimus quod factum est, esse factum, quod fit, in generatione esse,
 quod fiet esse faciendum, & quod non est, non esse. Quorum nihil recte &
 exacta ratione dicimus. Sed exquisitam de ijs discussionem præsens dispu-
 tatio non requirit. Tempus vero vnā cum cælo factum est, vt vnā orta, v-
 nā etiam dissoluantur, siqua his dissolutio vnquam contigerit. Et ad exem-
 plar æternæ naturæ ideo factum est, vt mundus hic illi præstantiori quoad
 potest simillimus sit. Ille enim mundus, huius exemplar omne per æuū
 63 est. Hic vero perpetuo per omne tempus fuit, sitque solus, & erit. Hac ra-
 tione consilioque dei tēpus creare volētis Sol & Luna. & aliæ quinq; stellæ
 quæ vocantur erraticæ, factæ sunt, quo temporis numerus distinguatur atque
 obseruetur. Cum vero stellarū huiusmodi corpora septē fecisset deus, septem
 64 orbitis qui alterius ipsius diuersæque naturæ circuitu voluuntur, adhibuit.
 Lunam in primo supra terrā circuitu posuit. In secūdo Solem. Luciferi de-
 65 inde globū, & Mercurij sacrum vt dicitur orbem circulis affixit, soli ve-
 locitate æqualibus, potentia vero illi contrariis. Quo fit vt apprehendant
 66 se inuicem, & à se vicissim apprehendantur similiter hæc stellæ, Sol, Luci-
 fer, & Mercurius. Cæterarum stellarum ordines progressusque & ratio-

nes si quis omnino percurrere velit, plus erit opere ipso, quod operis gra-
 tia sumetur. Hæc enim forte à nobis pro dignitate rei aliàs si dabitur otii
 tractabuntur. Postquam vero singula quæ ad seriem temporis pertinebāt,
 conuenientem sibi progressum sortita sunt, corporaque nexibus compacta
 vitalibus animalia euaserunt, præscriptum tenorem & institutum ordinē
 tenuerunt, ut videlicet secundum alterius diuersæque naturæ obliquā agi-
 tationem eiusdem ipsius agitationi subiectam, orbis illi partim ampliorem,
 partim angustiores circulos peragrant, & quæ minores, velocius; quæ ma-
 iorem, tardius reuoluantur. Secundum vero ipsam eiusdem naturæ latio-
 nem, quæ velocissime percurrunt comprehendunt, à tardioribus compre-
 hendi videntur. Omnes quidem eorum circulos superna illa vertigo varia
 circuitione reuoluens, propterea quod isti duobus simul contrariis motibus
 agitantur, id quod tardissime ab ipsa quæ velocissima est recedit, proximū
 declarauit. Ut autem esset quædam velocitatis illorum tarditatisque men-
 sura certissima, omniumque octo motuum prodiret in lucem chorea, accen-
 dit lucem clarissimam deus in secundo à terra circulo, quam modo Solem
 vocamus. Cuius splendore cælum omne illustraretur, & animantes omnes
 quæcunque natura numeri capaces sunt, ipsius participes efficerentur, v-
 sum numerandi discerentes ab illo eiusdem similisque naturæ circuitu. Hinc
 quoque noctis dieique varietas orta est. Propter hæc etiam vnius sapien-
 tissimi; circuitus reuolutio. Mensis vero prouetus, quando Luna lustrato
 circulo suo solē consecuta est. Anni, ubi Sol suū peragrat orbē. Cæterorum
 autē siderū ambitus ignorantes homines, præter admodū paucos, neque nomine
 certo illos appellat neque numeris inter se distinctis cōmetiuntur. Itaque, ut ita
 dixerim, nesciunt horū peruagationes id ipsum esse quod rite dicitur tem-
 pus, multitudine infinita & varietate mirabili præditas. Est tamen intel-
 lectu facile, quod perfectus numerus temporis, perfectum tunc demum cō-
 pleat annum, cum octo ambitus cōfectis suis cursibus, quos orbis ille sem-
 per idem similiterque procedens metitur, ad idem se caput retulerint. Has
 ob causas nata sunt ea astra quæ per cælum meantia conuersiones habent,
 ut hoc omne animal quod videmus, esset perfectissimo animali illi quod
 mēte perspicitur, harmoniæ imitatione simillimum. Iam vero cætera vs-
 que ad temporis ortum, ad imaginem propositi exemplaris effinxerat. Sed
 quia mundus hic nondum animalia omnia intra suum ambitum contine-
 bat, ex ea parte deficiebat ad illud exemplar imaginis huius similitudo.
 Hoc igitur quod deerat, superni illius exemplo deus explebat. Quot igitur

75 & quales mens ideas in eo quod est animal inspicit, totidem & tales hoc
 mundo contineri oportere excogitauit. Sunt autem quatuor. Vna quidem
 76 deorum cælestium genus continet. Alia volatile & æriuagū. Tertia aquæ
 liquoribus accommodatum. Quarta terrenorum animantium genus. Diui-
 77 ni quidem animalis speciem ex igni maxima ex parte cōponebat, vt splē-
 78 didissimum esset visuque pulcherrimum. Cumque illud vniuersi figuræ si-
 79 mile vellet fore, rotundum fecit, posuitque in ipsius optimi sapientia, atque
 illud sequi iussit, circumque omne cælum distribuit, vt verus illi ubique ex
 hac varietate ornatus accederet. Dedit autem diuinis duo genera motus.
 Alterum quo in eodem semper & similiter voluerentur, cum de eisdem
 semper secum ipsis eadem cogitent. Alterum quo in anteriorem partem ab
 eiusdem ipsius similisque vertigine ducerentur. Reliquos autem quinque
 motus ab his esse voluit alienos, vt vnumquodque illorum quoad fieri po-
 test, optimum esset. Quæ ex causa facta sunt astra illa erroris expertia, quæ
 diuina animalia sunt, proptereaque in eodem semper circuitu perseuerant.
 Quæ vero vaga sunt, & mutabili ratione labuntur, ita deinceps vt supra
 80 diximus, disposita sunt. Terram autem altricem nostram circa polum per
 81 vniuersum extensum alligatam, diei noctisque effectricem & custodem
 82 esse voluit, nec non primam antiquissimamque deorum omnium qui intra
 83 cælum sunt geniti. Horum vero deorum choreas, & inter ipsos concursio-
 nes, circulatorumque ipsorum reuolutiones varias & accessus, quales præter-
 ea fiant coniuncti sibi inuicem vel oppositi, siue ante inter se, siue retro,
 quid ve ex illorum serie nobis proueniat, quibus temporibus & quo pacto
 delitescant singuli, vel emergant, quid ve portendant quando orientes ho-
 minibus harum rerum peritis timorem incutiunt. Hæc inquam omnia abs-
 que diligenti simulachrorum ipsorum inspectione explicare velle, inanis
 est labor. Sed de his satis, & iam quæ de natura deorum illorum qui tales ge-
 84 niti sunt vt cernantur dicenda erant, finem habeant. Caterorum vero qui
 demones appellantur, & cognoscere & enunciare ortum, maius est opus
 quam ferre nostrum valeat ingenium. Priscis itaque viris hac in re creden-
 dum est, qui diis geniti vt ipsi dicebant, parentes suos optime nouerant. Im-
 possibile sane deorum filiis fidem non habere, licet nec necessariis nec veri-
 similibus rationibus eorum oratio confirmetur. Verum quia de domesticis
 rebus loqui se affirmabant, nos legem secuti fidem præstabimus. Sic igitur
 vt ab his est traditum horum deorum generatio habeatur atque dicatur.
 85 Terra Cælique filij Oceanus & Tethys fuisse traduntur. Ab his Phorcyn,

Saturnus, & Rhea geniti, & reliqui horum fratres. Ex Saturno & Rhea Iupiter, & Iuno, & reliqui, quos eorum fratres quotidie memorari audimus, nati dicuntur. Ex his deinceps ut traditur alij. Postquam orti sunt omnes, & qui cælo voluntur dij nostris oculis manifesti, & qui eatenus nobis conspicui sunt quatenus ipsi volunt, tum ad eos mundi genitor ita factur, Dy deorum quorum opifex ego & pater sum, hæc attendite. Quæ à me facta sunt, me ita volente indissolubilia sunt. Omne siquidem quod vinctum est, solui potest. Sed mali est, quod pulchre compositum est, sequæ habet bene, velle dissolvere. Quapropter quia generati estis, immortales quidem & indissolubiles omnino non estis. Nec tamen unquam dissoluemini, nec mortis fatum subibitis. Nam voluntas mea maius præstantiusque vobis est vinculum ad vitæ custodiam, quam nexus illi, quibus estis tunc cum gignebamini, colligati. Sed nunc iam quid iubeam, cognoscite. Tria adhuc genera mortalium nobis generanda restant, absque horum generatione cælum imperfectum erit. Omnia enim animantium genera arbitrio suo non continebit. Contineat autem oportet, si est mundus omnino perfectus futurus. Hæc vero si à me fiant solo, vitæque donentur dijs adæquabuntur. Quapropter accedite vos secundum naturam ad animalium generationem, ita ut vim imitemini meam, qua in ortu vestro sum usus. Atque eius quidæ animalis quod in ipsis tale futurum est ut cum immortalibus appellatione conveniat, diuinūque vocetur, principatumque teneat, & iustitiā simul ac vos ultra colat, ego vobis semen & initium tradā, vos cætera exequi par est, ut immortalis naturæ mortale artexentes, faciatis generetisque animalia, subministrantēque alimenta augeatis, & consumpta rursum recipiat. Hæc fatus, in eodē rursus cratere, in quo mundi totius animam permiscens temperauerat, superioris temperationis reliquias miscendo perfudit, modo quodā eodem, non tamē perfectas similiter, sed & secūdo, & tertio gradu à primis deficientes. Denique cū vniuersum constituisset, astris parē numerum distribuit animarum, singulis singulas adhibēs, eisque tanquam vehiculo impositis monstravit vniuersi naturam, ac leges fatales edixit: ostendens quidē primam omnibus generationē ordine quodā vnā fore, nequis ab eo minus aliquid sortiatur. Satis autem & quasi sparsis animis per singula singulis conuenientia temporum instrumenta, fore ut animal nascere tur, quod omnium animalium maxime esset diuino cultui deditū. Esse autem naturam hominis geminam: cuius id genus fore præstantius quod viri nomine sit appellandum. Cum vero animæ corporibus necessitate quadam

inserta fuerint, & corporibus earum accesserit aliquid vicissimque absces-
 serit, primum utique necessario sensum vnum omnibus intimum, & na-
 turæ coniunctum illic à violentis passionibus excitari, deinde voluptate
 & dolore mixtum amorem, post hæc metum & iram, & quæcunque vel
 ista sequuntur, vel ab istis ut contraria dissident. Hæc qui superaucrunt,
 eos iuste victuros, iniuste vero qui ab his fuerint superati. Atque illum qui
 recte curriculum viuendi à natura datum confecerit, ad illud astrum cui
 accommodatus fuerit, reuersum beatam vitam acturum. Contra vero
 agentem cogi in ortu secundo, sexu mutato fieri mulierem. Et qui ne tum
 quidem finem peccandi faciet, quatenus deprauatur, eatenus in brutorum na-
 turam suis moribus simile permutari, nec prius à mutationibus laboribusque
 cessare, quam illam sibi insitam eiusdem ipsius similisque naturæ con-
 uersionem secutus ipse, ei que subiiciens turbulentos multiplicisque affe-
 ctus post ea ex igni, aqua, aëre, & terra contractos, ratione sedauerit, & ad
 primum optimumque sui habitum iam redierit. Quæ cum illis ita designa-
 uisset, nequa penes se futura prauitatis causa esset, alios in terrâ, alios in lu-
 nam, alios in alia temporis instrumenta spargens quasi ferebat. Post hu-
 iusmodi sementem, quod reliquum erat diis iunioribus agendum manda-
 uit, ut corpora mortalia fingerent, quantumque esset humanæ animæ quod
 reliquum huic deberet accedere, id omne & quæ consequentia essent adiun-
 gerent regerentque, & quam optime & pulcherrime fieri posset mortalis
 animalis naturam gubernarent, nisi ipsum sibimet malorum causa esset. At-
 que is quidem qui hæc cuncta disposuit, rite in suo habitu permanebat.
 Quo quidem permanente, eius filij cum parentis ordinem cognouissent,
 eum protinus sequebantur. Itaque accepto ab illo mortalis animantis im-
 mortali principio, sui effectorem imitati, ignis, aëris, aquæ, terræ particulas,
 quas rursus redderent, à mundo mutuabatur, easque inter se copulabant, haud
 iisdem illis indissolubilibus vinculis, quibus ipsi fuerant colligati, sed tali-
 bus quæ propter paruitatem cerni non possent, crebrisque huiusmodi clauis
 coniunctis vnum ex omnibus corpus efficiebant, atque in hoc ipsum tum
 influente, tum effluente corpore animæ diuinæ circuitus illigabant. Ita-
 que hi circuitus in profundum flumen immersi, neque tenebant, ne-
 que tenebantur, sed vi ferebantur, atque ferebant. Ex quo factum est,
 ut totum animal moueretur, sine ordine tamen, & fortuita quadam iacta-
 tione. Cui quidem sex peruagari motibus contigit vndique per sex loci disse-
 rentias progrediendo, videlicet ante & retro, ad dexteram & leuam, sursum

atque deorsum. Cum vero plurimus inundaret fluctus atque deflueret unde animal nutriveretur, multo etiam maior à passionibus extrinsecus illatis turba sequebatur, cum corpus aliquod ignis exterioris incurrisset offensio- nem, vel à terræ soliditate, aut aquæ humore, aut aëris flatu læsum esset. Porro ab iis omnibus per corpus motus vsque ad animam transeunt, qui propterea & initio & nunc sensus cognominati sunt. Hi quidem ab ini- tio continue multos & maximos motus cient, riuo illo iugiter fluente, at- que his fluctibus vehementer animæ circuitus quatiunt. Et circuitum qui- dem illum eiusdem similisque naturæ in ipso cursu prorsus impediunt, alte- rius vero circuitum distrahunt, vsque adeo ut dupla illa & tripla vtrin- que disposita intervalla tria, medietatēque & colligationes sesquitertia, ses- quialtera, sesquioctaua ratione interiectas, quæ dissolui à nullo nisi ab eo qui coniunxit possunt, omni reuolutionis genere torqueant, omnesque an- fractus & varietates orbium, quotcunque contingere queunt, inducāt: ita ut ambitus ipsi vix sibi inuicem connexi ferantur quidem, sed sine ratio- ne ferantur, tum contra, tum ex obliquo, tum resupina quadam dispositio- ne, ceu si quis caput pro pedibus humi figat, pedes vero pro capite tollat in altum: tunc arbitror tam eius qui sic affectus est, quàm eorum qui spectāt. dexteræ partes sinistræ, & contra sinistræ dexteræ sibi inuicem esse viden- tur. Itaque cum hoc ipsum cætera vel huiusmodi animi quoque ambitus ma- xime patiuntur, si tunc extrinsecum aliquid eiusdem ipsius vel alterius ge- neris inciderint, falso quid idem alicui sit, quid ve alterum ab aliquo indi- cant. Ideoque mendaces tunc dementēsque sunt nec ullus princeps & dux in eis tunc est circuitus. Cumque extra positi sensus pulsauerint animam vehementius totamque eam possiderint, tunc illi subiugati quidem & ser- uientes dominari videntur. Quas ob res ab initio anima cum mortalis cor- poris vinculis includitur, amens efficitur. At postquā nutritionis & aug- menti riuus lenius minusque fluit, animæque circuitus tranquilliore motu iter suum peragunt, processuque temporis sedatiores fiunt, & in figuram naturæ suæ congruam restituuntur, tunc singulorum circulatorum directæ conuersiones, eiusdem & alterius naturam probe discernunt, hominēque sic institutum prudentē efficiunt. Quod si quis educationi rectēque nutritio- ni disciplinam quoque & eruditionem conuenientem adiunxerit, morbo grauissimo deuittato sanus & integer prorsus euadet: sin autem neglexe- rit, claudum vitæ iter ingressus, tanquam mancus, & omnino inutilis rur- sus ad inferos decedit. Sed hæc quidem post ortum contingunt. Nunc vero

de prima hominis compositione exactius differendum, ac probabili ratione monstrandum, qua causa & providentia deorum singula membra corporis ad singula animæ officia sint accommodata. Principio dī figuram capitis ad rotunditatem mundi finxere, in eoque duos illos animæ divinos circuitus statuerunt. Est autem caput membrum corporis divinisimū, reliquorumq; membrorum princeps: cui totum corpus connexum dī subesse & parere iusserunt. Excogitauerunt enim motuum omnium quotcunque esse queāt, compos id fore. Cum vero inæqualis & aspera, ac partim quidem acclivis, partim declivis terra sit, si humi caput serperet, perq; terræ superficiē volueretur, hos anfractus sine offensione transire non posset. Quod sane malū ut vitaretur, procerum hunc habitum corporis ad faciliorem progressum dī pro vehiculo capiti subiecerunt. Corpori præterea quatuor in longū porrecta & flexibilia membra annexerunt, quibus facile divina providentia moveretur, apprehenderet videlicet obiecta quæque, staret, & sisteret, perque omnia graderetur caput superne subsistens divinisimi sacratissimi que habitaculum. Hanc igitur ob causam nobis crura manusque dedere. Anteriores autem partes posterioribus præstantiores & ad imperandum aptiores arbitrati, in anteriorem quoque partem moveri nos ut plurimum voluerunt. Oportebat porro anteriora discretā & dissimilia esse. Quapropter primum globo capitis faciem adiecere, faciei que instrumenta quæ administrarentur omni animæ providentiæ, assignauerunt, decreueruntque naturale hominis imperium in hac parte anteriori priorique consistere. Sed ex omnibus faciei partibus primi luciferi oculorum orbes coruscant, hac de causa dati. Ignis certe illius qui non vrit quidem sed illuminando suaviter diem inuehit mundo, participes oculorum orbes dī fecerūt. Intimū siquidē nostri corporis ignem huius ignis germanum syncerumq; per oculos emanare voluerunt, in quibus lenis congestusque ubique ignis huiusmodi sit, sed per eorum duntaxat solidiorē angustāque medietatem ignis purior evolet, crassior vero cohibeatur. Itaque cum diurnum lumen applicat se visus radio, tunc ea duo inter se similia concurrentia atque commixta, quo oculorum acies diriguntur, ibi in vnius iam domestici corporis coherent speciem, ubicunque videlicet tam intimi quā externi luminis sit concursus. Totum igitur hoc propter similitudinem passionem eandem sortitum, cum quid aliud tangit, vel ipsum ab alio tangitur, motum huiusmodi ad corpus omne perque id ad animam vsque diffundens sensum efficit, qui visus vocatur. At postquam in noctem discesserit cognatus ignis: visionis ra-

dius euanesceat. Nam in aërem sibi dissimilem erumpens permutatur, atque
 extinguitur, cum nullam habeat cum proximo aëre, utpote ignis splendo-
 re carente, naturæ communionem. Idcirco videre desinit, somnumque in-
 ducit. etenim salubre palpebrarum tegmen dii oculis machinati sunt: quibus
 obductis vis illa ignis intimi conniuentia tegminis coercetur, compressaque
 interiores motus perfundit & mulcet, quibus relaxatis atque mollitis quies
 oritur. Si profundus ob multam quietem motuum nos occupat sopor, exigua
 sequuntur insomnia. Sin vehementiores aliqui motus quasi vigiliarum re-
 liquiæ relictæ sint, quales quidem & qualibus ex locis haustæ reliquiæ sunt,
 talia somniorum simulachra nascuntur, eorumque nobis expergefactus re-
 stat memoria. At vero simulacrorum quæ vel in speculis oboriuntur, vel
 in perspicua lenique cernuntur superficie, facilis affecutio est. Nam ex v-
 triusque ignis tam intimi quam extra positi communionem, eiusque rur-
 sus concursu & congruentia qui passim tergo lenique corpori accommoda-
 tus est, necessario hæc omnia oriuntur, cum ignis oculorum cum eo igne qui
 est in conspectu effusus, circa lene nitidumque corpus sese confudit. Dexte-
 ra vero videntur quæ laeva sunt, quia contrariis partibus oculorum insoli-
 to more contrarias partes attingimus. Respondent autem dextera dextris,
 laeva laevis, quando commixtum lumen cum eo cui permiscetur, transilit. Id
 fit, cum speculorum lenitas hinc illincque altitudinem assumpsit, & ita dex-
 tram oculorum partem in laevam speculi, laevamque in dextram detorsit.
 Quod si speculum ad vultus longitudinem conuertatur, vultum reddit
 resupinum, cum superior luminis pars ad inferiora, inferior vero ad supe-
 riora vertatur. Atque hæc omnia ex eorum genere sunt, quæ principales
 rerum adiuvant causas, quibus ut ministris utitur deus ad optimi, quoad
 fieri potest, ideam perficiendam. Sed existimant plerique non adminicula hæc
 principalium causarum, sed has ipsas esse omnium causas, quæ frigoris &
 caloris, rari & densi, cæterorumque similium naturam habeant, rationem
 vero mentemque nequaquam. Mentem enim à nulla re alia nisi ab anima
 possideri convenit. hæc vero aspectum effugit oculorum. Sed ignis, aqua, aër,
 ac terra corpora sunt, atque cernuntur. Oportet autem mentis & scientiæ
 amatorem principales sapientis naturæ causas querere: atque eas quæ ne-
 cessario ab aliis quidem moventur, alia vero movent, secundas causas arbi-
 trari. Quocirca à nobis sic censeo faciendum, ut de utroque causarum ge-
 nere differamus, separatim autem de his, quæ cum intelligentia effectrices
 sunt pulchrarum rerum atque bonarum, & de iis rursus quæ vacantes pru-

dentia quodlibet passim sine ordine faciunt. Ac de secundis quidem causis oculorum ad eam vim quam habent concludentibus, satis esse dictū puto. Maximum vero opus cuius gratia utiliter nobis à deo donati sunt, deinceps explicandum censeo. Rerum enim optimarum, ut arbitror, cognitionem nobis oculi attulerunt. Nam hæc quæ de mundo disputantur, nunquam inuenta essent, si neque sidera, neque sol, neque cælum suspici potuissent. Cognitio vero diei ac noctis ab oculis orta fecit, ut dinumeratione quadam mensium annorumque ambitus metiremur, tempus cognosceremus, vniuersæ naturæ ordinem scrutaremur. Quibus ex rebus philosophiam adepti sumus. Quo bono nihil vnquam maius mortalium generi datum est deorum munere, neque dabitur. Hoc igitur maximum oculorum beneficium esse dico. Minora alia prætereo. Quibus qui à philosophia alieni sunt, orbatī si querantur, frustra querentur. Nobis vero asserendum est ob hanc potissimum rationem deum oculos genuisse, ut mentis circuitus qui in cælo peraguntur, intuiti, in vsum redigamus nostræ mentis, cogitationisque nostræ discursiones illis cognatas, sed perturbatas quodāmodo ad illorum temperiem reuocemus. Et cum illos agnouerimus & recta ratione secundum naturam præditi singulorum ordinem perceperimus, conversiones diei quæ sine vllō errore aguntur imitemur atque ad earum exemplum discursiones nostræ cogitationis vagas & erraticas componamus. Vocem quoque auditumque eiusdem rei gratia deos dedisse nobis existimo. Nam ad hæc ipsa sermo pertinet, plurimumque conducit omnisque musicæ vocis vsus harmoniæ gratia est tributus. Atqui & harmonia, quæ motiones habet animæ nostræ discursionibus congruas atque cognatas, homini prudenter musis vtenti non ad voluptatē rationis expertem, ut nunc videntur, est utilis, sed à musis ideo data est, ut per eam dissonantem circuitum animæ componamus, & ad concentum sibi congruum redigamus. Rhythmus quoque ad hoc videtur esse tributus, ut habitum in nobis immoderatū gratiæque carentem aptissime temperemus. Hactenus opera mentis paucis exceptis tractauimus. Oportet autem de his quoque quæ necessitas inuehit, dicere. Mundi enim huius generatio ex necessitatis mentisque coitu mixta est. Nam cū mens necessitati dominaretur, propterea quod persuadendo eam ad optimos ut plurimum rerum euentus induceret, ipsaque hac ratione cadens sapienti persuasioni pareret, mundi huius exordia constiterunt. Oportet igitur eum qui mūdi constitutionē verè narraturus erit, erraticæ quoque causæ speciem pro naturæ ipsius instinctu miscere. Quod

ita commodè fiet, si horum ipsorum conuenienti principio sumpto, sic de his quemadmodum de superioribus ab ipsa rursus origine differamus. Naturam ergo & passiones ignis, aquae, aëris, atq; terrae, generationem celi praecedentes consideremus. Nullus profecto ad hoc usque tempus eorum generationem ostendit, sed quasi notum sit quid sit ignis & reliqua, sic de illis verba facimus, eaque mundi primordia constituimus, cum nec syllabarum quidem nedum elementorum vicem tenere apud homines mentis quoquo modo compotes debeant. Nos vero in praesenti nihil de principio vniuersorum, siue principis, siue quomodocunque aliter id appelletur dicendum putamus. Cui quidem disputationi nihil aliud impedimento est, nisi quod difficile sit praesenti disputandi modo quae de his videntur exprimere. Neque igitur vos id expectabitis, neque ego mihi persuadebo recte me tantum opus aggredi posse. Quod autem ab initio dixi, verisimilitudinis vim seruabimus, studebimusque in rationibus verisimilibus circa haec assignandis nulli cedere. Atque ita & singula & vniuersa à principio exponemus. Deum igitur etiam nunc disputationis seruatorem in primis oremus, ut nos ex admirabili & insolita expositione ad verisimilem doctrinam traducat, atque ita instituti disputationem exordiamur. Sed hanc de vniuerso disputationem ab ampliori diuisione quam supra ducamus. Tunc enim duas in species facta diuisio est. Nunc tertium genus addendum. Duo enim in superioribus sufficebant. Vnum quidem exemplaris loco, semper idem, solaque intelligentia comprehendendum. Alterum simulacrum ab hoc exemplari deductum, generationi oculisque subiectum. Cum vero duo haec sufficere putarem, tertium non adiunximus. Nunc autem cogere nos ratio videtur, ut difficilem & obscuram speciem declarare conemur. Quam igitur vim, quamve naturam habere putandum? Hanc utique, generationis horum omnium receptaculum, & quasi nutricem esse. Quod quamuis verè dicatur, paulo tamen apertius est dicendum. Arduum id quidem, eo maxime, quod ad huius rei demonstrationem dubitare prius necesse est & inquirere de igni & reliquis quae elementa vocantur, quid istorum aquam potius quam ignem, aut aërem potius quam terram, aut certum aliquid vnum magis quam cuncta vocare oporteat. Difficile sane certum aliquid & firmum de istis asserere. Quoniam igitur pacto, & qua ratione, & quid probabile in huiusmodi inquisitione dicemus? Principio id corpus quod modo aquam nominauimus, quando in solidam concreuit materiam, lapis & terra fieri videtur, quando vero liquefcit & diffluit, spiritus atque aër. Item aër exu-

stus ignis efficitur. Ignis extinctus & corpulentior factus aërem creat. Rursus crassior factus aer, in nebulas nubésque cōcrefcit. His etiam magis compressis pluuiæ disfluunt. Ex aqua rursus terra lapidésque gignuntur. Atque ita videmus hæc omnia circuitu quodam sibi inuicem vires fomentaque generationis vicissim tribuere. Quæ cum nunquam eadem appareant permanere, quisnam sine rubore redargutionisq; suspitione poterit istorum aliquid vnum potius quam aliud certe & firmiter appellare? Nemo certe. Quare tutissimus in his hic erit loquendi modus. Hoc quod semper aliàs aliter formatum videtur, & plerunque iuxta ignis effigiem, non est vti- que ignis hoc aliquid, sed tale, id est igneum quiddam nec aqua hoc aliquid, sed tale quid, id est aqueum, nec aliud quicquam velut vllam habens stabilitatem. Denique nec pronomini- bus quidem vllis hæc signanda sunt, quibus in rei cuiuslibet demonstratio- ne, cū hoc vel illud dicimus, vti solemus. fugiunt enim nec expectant vel eam demonstrationem, quæ hoc & huius & huic designat, vel appellationem, quæ de his tanquam de existentibus & stabilibus habeatur. Igitur huiusmodi omnia neque hoc, neque illud, sed tale potius, aut tale propter similitudinem aliquam appellare debemus. Et ignem quidem vbique tale, ac de cæteris quæ gignuntur eodem pacto. At vero illud in quo fieri singula hæc videntur, ac deinde dissolui, solum iis pronomini- bus quibus hoc vel illud signamus, appellandum puto. Quale vero quodammodo, calidum scilicet vel album, vel aliquid tale contra- riorum, vel ex contrariis illud minime appellandum. Sed apertius quod vo- lumus exponamus. Si quis enim cunctas figuras ex vna eadēque auri ma- teria fictas continue in alias & alias reformet, de quæ vna quadam illarum præsens aliquis quid sit quærat, verè admodū & tutissimè respondere pos- sumus aurum illud esse: triagulum vero esse aut aliam figuram earum quæ impressæ in eo sunt & continuo permutantur, quasi reuëra sint non licet di- cere. Sola quippe illa responsione tanquam tutissima contenti esse debemus. Eadem de illa natura quæ cuncta recipit corpora ratio est, idem semper es- se dicenda est. Siquidem ex propria potentia recedit nunquam. Suscipit e- nim semper omnia, nec vllam vnquam iis similem vllō pacto sibi formā contrahit. Omnis sane natura fictioni subiecta est, agitataque ab ingrediē- tibus & figurata quodammodo, aliàs aliter se habere videtur. Quæ vero ingrediuntur & exeunt, vere ac semper existētiū rerum simulacra sunt, miro & vix explicabili modo ab ipsis rebus quæ vere sunt, figurata, quem- admodum deinceps narrabimus. Tria in præsentī genera sumēda sunt. Vñ

quod gignitur. Aliud in quo gignitur. Aliud à quo similitudinem trahit quod nascitur. Idcirco comparare hæc ita decet. Quod recipit, matri: Vnde recipit, patri: naturam istorum mediam, proli. Sed ita intelligendū est, quòd cum esse debeat effigies rerum omni formarum varietate distincta, nunquam illud ipsum formationis huius gremium bene erit præparatum, nisi informe sit, & suapte natura omnibus formis quas recepturum est, careat. Nam si erit alicuius eorum quæ in se recipit simile, cum contrariū eius cuius simile est naturam aut aliam prorsus suscipiet, nequaquam eius similitudinem & effigiem exprimet, cum præ se tulerit suam. Quo fit, vt nullam sibi propriam habeat speciem, quod est omnia genera suscepturum. Vt qui vnguenta suauiter redolentia confecturi sunt, humidam materiam quam certo condire odore volunt, ita præparant, vt odorem nullum proprium habeat, & qui materiis mollibus impressiōique cedentibus figuras imprimere aliquas volunt, nullam omnino priorem in eis figuram apparere patiuntur, sed exactissima quadam leuigatione eas poliunt. Ita illud quod in omnibus passim æternorum omnium simulacris recte figurandum est, his omnibus formis natura sua carere necesse est. Quamobrem vniuersi, quod & genitum est, & sensibus omnibus manifestū, matrē ipsam receptaculūmq; neque terram, neque aërem, neque ignē, neque aquam esse dicamus, neq; rursus ex his aliquid constitutum, aut aliqua ex quibus proprie hæc ipsa subsistunt, sed inuisibilem potius speciem quandam & informem sinum omnium capacem, qui modo quodam ambiguo & vix explicabili diuinæ & intelligibilis naturæ sit particeps. Ipse quidem comprehendere per se nullo pacto potest, sed quātum ex supra dictis naturam eius attingere licet, sic vtique recte possumus dicere: Ignem quidem, partē eius ignitam videri, humefactā vero partem, aquam: Terram quoq; aëremque similiter, quatenus ipsorum simulachra suscipit. Sed de his ita distinguētes ratione cōsiderare debemus, sit ne ignis aliquis seorsum à materia ipse permanens in seipso, & cætera quæ sæpe dicimus per seipsa manere, an hæc sola sunt, quæ corporis sensu percipimus, & talem in se continēt veritatem, nec vllō pacto præter hæc vlla sunt vsquam, sed frustra intelligibilem vniuscuiusque speciem aliquā ponere solemus, nec aliud hæc sunt quàm verba. Quod quidem neque ita vel aliter se habere temere & sine examinatione asserēdū, neq; ad præsentem disputationem natura sua prolixa, alia quoq; prolixa, & ad rem minime pertinens addenda videtur. Ea vero circumscriptio quæ breuibus magna cōprehendat, admodum oportuna videbitur. Ita igitur ipse meam hæc

de re sententiam feram. Si intellectus & vera opinio duo genera sunt, necesse est huiusmodi species esse, quæ per se ipsæ sint, & intelligentia potius quam sensibus comprehendantur. Sin autem ut quibusdam videtur, vera opinio ab intellectu nihilo differt, omnia quæ corporis sensus attingit, certa habenda sunt. Sed opinor duo esse dicenda, quia seorsum sunt facta, & dissimilia sunt. Quippe quorum alterum doctrina nobis insinuat, alterum persuasio, & illud quidem semper cum ratione vera, hoc autem sine ratione, illud nulla persuasione mutabile, hoc contra huic mutationi subiectum. Verè quidem opinionis vir quilibet particeps. Intelligentiæ vero dii quidē omnes, homines vero pauci admodum participes sunt. Quæ cum ita se habeant, fateri oportet esse speciem quæ semper eadem sit sine ortu atque interitu, quæ nec in se accipiat quicquam aliud aliunde, nec ipsa procedat ad aliud quicquam sensuque corporis nullo percipiatur. atque hoc est quod ad solam intelligentiam pertinet, eiusque intētionis est proprium. Sed est aliquid post hoc quod cum ipso non ratione, sed nomine conuenit, eiusque similitudinem gerit, genitum sensibus manifestum, quod fertur & sustentatur alio semper, & in aliquo loco gignitur, rursusque inde recedit opinione per sensus comprehendendum. Tertium genus locus est, qui interit quidem nunquā, sed omnibus quæ gignuntur, sedem exhibet. hic sine tangentis sensu tangitur, adulterina quadam ratione vix opinabilis. Denique cum ad hūc animo respicimus, somniamus quodammodo, necessariumque putamus, ut quicquid est in aliquo sit loco positum, regionemque obtineat aliquam & quod neque in terra, neque in cælo sit, minimè esse credimus: atque has omnes & similes passionēs à peruigili vereque existente natura ipsi huiusmodi somniis occupati secernere non valemus. Ideoque nec discernere id etiam possumus, quod imagini quidem postquam id ipsum in quo facta est non ipsius est, sed ea semper alterius fertur simulacrum, non iniuria conuenit ut in alio quodam sit, atque ita quodammodo essentiæ fiat particeps, aliter vero esse nullo modo possit. Ei autem quod verè est, vera hæc & exquisita ratio suffragatur, docens quod dum res ita se habet, ut hoc quidem aliud sit, & illud aliud, neutrum in neutro vnquam factum vnum simul idem & duo fient. Hæc tandem meæ mentis summatim sententia sit, esse, & ante cæli ortum ratione triplici fuisse tria hæc, existens, locum, & generationem. Generationis vero nutricem, ignitam & humefactam, terræ item & aëris formas suscipientem, passionēque horum pedissequas perpetientem, omniformam aspectu videri.

Dij

Verum quia nec similibus neque ad pondus exæquatis viribus referta est, nulla ex parte æquilibrem esse, sed inæquabiliter vndique vergentem declinantemque ab illis quidem quæ diximus agitari, rursusque ipsam commotam eadem agitare. Quo pulsu concita in diuersa raptari atque discerni, perinde vt quæ in frumenti purgatione pistoriis instrumentis iactata atque excussa discerni videmus, atque alio solida grauiæque, alio rara & leuia ferri. Sic illa tunc quatuor genera ab ipso eorum receptaculo instrumenti illius pistoriij instar tumultuante & discernere cōmota, dissimillima quæq; à dissimillimis longe separabantur, simillima vero rursus coibant, atque idcirco etiā ante mūdi exornationē sedibus diuisa erāt, sed neq; his ratio inerat neq; modus. At vero vbi cuncta redigi ad modum placuit, deus ignem primo ac terram, æremque, & aquam, quæ quidem elementorum præferebāt vestigia, sed ita erāt affecta vt par est illa à quibus deus abest, distinctis figuris, speciebus, & numeris exornauit. Ea vero apud nos sententia semper rata indubiæque præ cæteris habeatur, quod deus illa cum talia non essent, quā pulcherrimè optimèque fieri poterat, ordinauit. Nunc iam dispositionem genituramque ipsorum sigillatim demonstrari conuenit, nouo quidem & inusitato demonstrationis genere, sed vobis qui omnes eruditionis ingenuæ vias peragrauistis, plano atque perspicuo. Principio quod ignis & terra, aqua, & aer, corpora sint, nemo vtique dubitabit. Omnis autem corporis species profunditatem habet. Profunditatem vero planis constare necessarium est. Rectitudo porro planæ basis ex triangulis constructur, atque trianguli omnes ex duobus initium habent habentibus vtrisque rectum angulum vnum, acutos duos. Quorum alter vtrinque anguli recti partem obtinet, æqualibus distincti lateribus: sed in altero inæqualibus inæqualia distribuuntur. Igitur per rationes probabiles necessitati coniunctas incedentes, ignis cæterorumque corporum huiusmodi ponamus exordium. Superiora vero his horum principia deo nota sunt, atque ei qui dei sit amicus. Videamus igitur qua potissimum ratione quatuor corpora pulcherrima fiant, dissimilia quidem inter se, sed quæ in se inuicem dissoluantur, & ex se inuicem generentur. Si id comprehenderimus, veritatem ipsam de generatione ignis terræque & eorum quæ competenti ratione seruata horum media fiunt, tenebimus. Tunc enim nemini concedemus dicenti alicubi esse oculis patentia pulchriora his corpora, quorum quodlibet secundum vnum sit genus. Conandum igitur quatuor corporum genera pulchritudine præcellentia constituere, atque ita asserere horum nos naturam

sufficienter comprehendisse. E duobus quidem triangulis Ifoſcelis, id est qui cruribus cōstat æqualibus, unicam habet naturā: qui vero altera parte est oblongior, infinitas. Ergo si recte exordiri volumus infinitorum quoque pulcherrimum præligere nos oportet. Ac si quis pulchriorem à se electum ad horum constitutionem asserre voluerit, eius non tanquam aduersarij, sed tanquam amici sit sententia potior. Vnum itaque reliquis posthabitis, triangulorum multorum pulcherrimū ponimus, à quo æqualiter triangulus ex tertio constitit. Ratio vero cur ita sit, prolixior esset. At eū qui diligenti discussione ita esse comperiet, dulce manet victoriæ præmium. Propositi sane nobis sint duo è multis trianguli, ex quibus ignis cæterorumque corpora composita sunt. Horum vnus Ifoſceles sit æqualibus cruribus constans triangulus. Alter vero sit ille qui longius latus semper breuiore latere potentia triplo maius habet. Verum quod securi nimium in superioribus diximus, nunc magis est distinguendum. Videbantur quidem nobis, neque id quidem satis recte, omnia quatuor genera ex se inuicem generari. Profecto quatuor genera ex triangulis quos elegimus generantur. Tria quidem ex vno, inæqualia habente latera. Quartum vero vnicum ex triangulo Ifoſcele componitur. Non igitur possunt omnia ita in se inuicem resolui & commutari, vt ex multis paruis pauca ingentia vel conuerso efficiantur. Tria certe possunt. Cum enim ex vno hæc facta sint omnia, quando maiora soluuntur, multa exigua ex eisdem constituuntur, paruas congruasque sibi figuras adeptæ. Rursus quando multa per triangulos disperguntur amplificata, vnū vnus molis faciunt numerum, magnamque aliam speciem vnā perficiunt. Hæc vtique de mutua ipsorum generatione dicta sint hætenus. Reliquum est, vt qualis quæque eorum facta sit species, & ex quibus concurrentibus numeris coacervata, dicamus. Erit vtique prima species, quæ ex paucissimis composita fuerit, elementum eius, quod latus oblongius breuiori latere duplo maius habet. Cum vero bini huiusmodi secundum diametrum componantur, tēque id fiat, & diametri latera breuiora in idem quasi centrum ducantur, vnus triangulus æqualiter ex triangulis numero sex conficitur. Trianguli autem æquilateres quatuor compositi secundum ternos planos angulos, vnum solidum faciunt angulum: qui angulum planorum omnium obtusissimū deinceps ortu subsequitur. Atqui triangulis huiusmodi quatuor natis prima solida species totius circumferentis distributiva in partes æquales ac similes oritur. Secunda vero ex eisdem quidem triangulis, sed secundum æquilateres triangulos octo

constitutis, vnum facientibus solidum angulum ex planis quatuor. Factis-
 que sex huiusmodi, corpus secundum absoluitur. At tertium ex elementis
 bis sexaginta copulatis, & angulis solidis duodecim, quorū quilibet quin-
 que planis triangulis æquilateribus continetur, habens viginti æquilateres
 bases, nascitur. Iam igitur elementum alterum sic hætenus ista genuerit.
 Verum isosceles triangulus quarti generauit naturam secundum quatuor cō-
 stitutus, & ad centrum rectos congregans angulos, vnumque quadrangu-
 lum æquilaterem faciens. Sex vero huiusmodi copulati angulos octo soli-
 dos, quorū quilibet per tres planos rectos coaptatus est, effecerunt. Corporis-
 q; ita constituti figura cubica facta est, sex planos quadrangulos æquilateres
 bases adepta. Est & quinta quædam compositio, qua deus ad vniuersi con-
 stitutionem est vsus eaque descripsit & figurauit, quæ cōtemplatus aliquis
 non absurde dubitauerit vtrum infinitos esse mundos an finitos existiman-
 dum sit. Infinitos quidem dicere illius putabit esse proprium, qui nullam re-
 rum cognitione dignarum peritiam habeat. Sed vtrum vnus mundus an
 quinque reuera nati sint inquirere, minus vtique putabit absurdum. Ratio
 quidem nostra vnum ipsum verisimili probatione asserit esse natum. A-
 lius vero quis ad alia respiciens aliter opinabitur. Sed hæc dimittenda sunt.
 Et iam genera quatuor a nobis paulo ante digesta in ignem, terram, aquam
 æremque distribuamus. Terræ cubicam speciem assignemus. Nam omnium
 quatuor maxime immobilis terra est, & corporalium omnium compacta
 maxime. Tale vero illud præcipue factum esse necessarium est, quod firmis-
 simas tutissimāsque possidet bases. In triangulis porro à principio positis,
 qui æqualitares sunt, firmiorem tutioremque quàm in æquilateres bases pos-
 sident. Et quod ex vtroque compositum est planum æquilatere æquilateri
 quadrangulum, certe triangulo tam quo ad totum quam quo ad partes sta-
 bilius necessario prouenit. Quamobrem si conuenientem probabilēque se-
 qui rationem velimus, terræ id tribuamus: Aquæ deinde, quod tribus reli-
 quis est immobilius: Igni quod nobilissimum: Aëri medium. Et corpus qui-
 dem minimum igni, aquæ maximum, aëri medium, acutissimū quoque igni,
 secundum ab hoc aëri, aquæ tertium. Ex his omnibus quod bases paucissi-
 mas habet, velocissimum esse necessarium est. Est enim ad penetrandum
 promptissimum, quippe cum prorsus sit omnium acutissimum. Leuissimum
 quoque cum ex paucissimis partibus eisdem constet. Quod secundum est, se-
 cundo loco habeat hæc oportet. Tertio tertium. Igitur secundum rectā pro-
 babilēque rationem pyramidis species solida elementū semēnque sit ignis.

Secundam vero generatione speciem aëri, aquæ tertiam tribuamus. De his omnibus adeo parvis ita putandum est, quod si singula duntaxat singulorū generum capiantur, nullum eorum propter paruitatem cerni à nobis poterit: sin multa inuicem congregentur, eorum moles magnitudinēque cernentur. Quinetiam hæc omnia, adeo tanta vbiq̃ue quo ad multitudines, motus, atque potentias proportionē exacte absoluta connexaque sunt, quantam necessitatis natura libēs & persuasa capere poterat. Ex omnibus sane quorum genera supra narrauimus, ita merito se re habere videtur. Terra cum in ignē inciderit, eius acumine dissoluta fertur resoluta in ignem, aut aërem, aut aquam, quousque partes ipsius congressæ iterum, sibiq̃ue inuicē copulatæ terram reficiant. Non enim in aliam vnquam speciem transmigraret. Aqua præterea ab igni vel aëre diuisa in partes, vnum, partibus suis recōciliatis, ignis corpus, aëris duo facit: portiones vero aëris ex vna dissoluta parte duo ignis corpora faciunt. Rursus quando ignis ab aëre, vel aqua, vel terra aliqua occupatur, & ipse quidem paucus in multis mouetur, atque in agitatōis pugnat, iactatusq̃ue distrahitur, duo corpora ignis in speciem aëris vnam concrescunt: deinde superato aëre atque disperso, ex totis duobus atque dimidio vna aquæ tota species coalescit. Denique sic ea rursus consideremus: quotiens ab igne comprehensum aliorum genus aliquod angulorum laterumq̃; ipsius acumine scinditur, tum demū discerpi desinit cum in ignis naturā transierit. Simile enim idēq̃; genus quodlibet à simili eodemq̃ue minime patitur: quousque vero in aliud permutatur, imbecilliusq̃; cum potentiore luctatur, dissolui non desinit. Rursus quando minora à multis maioribus circumuenta sunt, & pauca lacerata extinguuntur, cum in vincentis ideam constitui velint, cessant extinguī, fitq̃ue ex igni aër, ex aëre aqua. Quod si in hæc transitus fuerit, & aliorum aliquod genus impugnet, non cessant agitata dissolui prius quàm aut omnino cum dissolubilia sint depulsa ad cognatum refugiant, aut expugnata in vnum quiddam ex multis superanti simile tandem euadant. familiaritēque cum victore permaneant. Enim vero per has passiones sedes vicissim cuncta cōmutant. Generis nanque cuiuslibet multitudines per locum proprium distinguuntur, ob sedis ipsius agitationem. Quæ vero dissimilia inuicem facta sunt, propter fluctum concussionēque ad locum eorum quibus similia euasere, feruntur. Corpora igitur immixta ac prima ex causis huiusmodi fabricata sunt. Quod autem in eorum speciebus alia quoque innata sunt genera, causa est elementi vtriusque constitutio, quæ non solum ab initio vnum

cum magnitudine triangulum peperit sed etiam maiora & minora tot quidem numero, quod in speciebus sunt genera. Quapropter mixta hæc in seipsis atque inuicem, infinitam habent varietatem. Cuius peritos esse eos oportet qui de natura sunt rationem probabilem reddituri. Igitur nisi quis quo pacto & cum quibus vna motus & constitutio fiat certe comprehenderit, multa disputationi quæ manet à tergo, impedimēto futura videntur. De his partim quidem dictum est, partim vero restat dicendum. In ipsa leni planæque natura motus esse nunquam solet. Nam agitandū absque agitaturō, vel agiturum absque agitando difficile est immo impossibile reperi-ri. Motus autem horum omnium minime est, hæc vero lenia planæque esse nunquam possunt. Sic itaque statum quidem in planitie lenitatēque, motū vero in contraria semper natura ponemus. Inæqualitas porro naturæ huius est causa, quæ leni planæque contraria est. Inæqualitatis vero generationem iam tractauimus. Sed quoniam modo singula secundum genera non diuisa moueri inuicem ferrique desinunt, nequaquam exposuimus. Id ergo deinceps sic explanabimus. Vniuersæ naturæ circuitus cū circulari ambitu suo genera complexus sit, & secum ipso congregi studeat, constringit omnia, locumque vacuum relinqui nusquam patitur. Quocirca ignis per omnia maxime penetravit, deinde aër, utpote qui ipsi tenuitate est proximus, & alia simili ratione deinceps. Quæ enim ex maximis partibus sunt composita, vacuitatem quoque in sua constitutione maximam reliquere, minima contra minimam. Coarctationis autem ipsius angustia, parua in magnorum contrudit inania. Quare cum parua magnis insinuata sint, & ipsa quidem parua quæ magna sunt discernant, maiora vero minora coerceant, omnia sursum deorsum ve in sua loca feruntur. Nam quodlibet mutata magnitudine sedem mutat. Sic utique & has ob causas naturæ lenitati contrariæ semper generatio conseruata, horum motum & in præsentī & in futuro perpetuum exhibet. Post hæc sciendum est multa esse ignis genera, flammam videlicet, & quod ab ea est accensum, quod vrit quidem, lumen vero nullum oculis affert, quod ve extincta flamma intra illa quæ accensa fuerant, remanet. Similiter aëris genus aliud purissimum agilissimūq; quem ætherem nuncupant, aliud turbulentissimum, caligine nubibusque obscurum, aliasque species sine nomine esse putandum est, propter ipsam triangulorum inæqualitatem. Aquæ genera duo sunt præcipua. Vnum humidum, alterum f. file. Humidum quidem, quia generibus aquæ paruis & inæqualibus constat, facile à seipso & ab alio propter inæqualitatis condi-

tionem & figuræ speciem moueri solet. Quod autem ex gradioribus æqualibusque & lenibus est compositum, stabilius illo. Et graue propter lenem æqualitatem compactum est, sed propter ignis penetrantis dissoluentisque impetum æqualitate amissa motus fit particeps: factumque agile mobileque à proximo aëre pulsus extensumque per terram duo quædam patitur: nam & liquefcit & in terram decedit. primum illud molis purgatio, hoc fluxus cognominatur. Rursus igne hinc euolante, quippe cū non fiat in vacuum exitus, proximus aër pulsus mobilem adhuc molam humidam in ignis sedes impellit ipsique ipsam commiscet. Moles denique compulsæ, iterumque lenem æqualitatē adeptæ, cum ignis in æqualitatis artifex iam abierit, in idem secum coaceruat, atque ignis abscessum frigefactionem, copulam vero congressumque igni abeunte factum cōglutinationem gelidāque rigiditatem vocamus. Ex his vero quas aquas fusiles appellauimus, quod ex tenuissimis lenissimisque fit densissimum, vni forme, splēdidum, flauumque, pretiosissima res est, aurum florescens per petram compactum est. Auri autem ramus propter densitatem durissimis & nigro præterea colore suffusus Adamas appellatur. Sed quod auro proximas habet partes pluresque vna species continet, auro quoque densius, & terrenæ partis pauca tenuisque particeps, adeo vt asperius duriusque sit, verum ex eo quod interualla intrinsecus habet magna, lenius est, hoc genus nitentium concretarumque aquarum vnum est, atque æs nominatur. At quando terrena pars huic immixta propter vetustatem à cæteris partibus eius secernitur ad extremamque emissæ superficiem per se ipsa aspectui patet, rubigo iam nascitur. Cætera generis eiusdem verisimilibus rationibus assequi, haud quaquam laboriosum est. Quod si quis remittendi studij gratia rationibus eorum quæ semper sunt intermissis considerauerit verisimiles de generatione probationes atque eiusmodi consideratione sine poenitentia acceßione delectetur, moderatum in vita prudentemque ludum consequetur. His utique nunc ita cōcessis, deinceps quæ de eisdem probabilia videbuntur, ita percurrenda videntur. Igni sæpe miscetur aquæ pars tenuis, atque humida fluidaque, sic ideo nominata, quia lubrica terra circumfluit: mollis quoque; ob eam causam, quia eius bases minus firmæ stabilisque quam terræ facile cedunt atque labuntur. Hæc quando ab igni destituta ab aëre quoque deseruiur, fit lenior, & alienis expressis cogitur in seipsam, atque ita compacta si supra terram id contigerit, grando fit: si in terra, glacies, quæ quidem tunc fiūt cum riget cohaerescitque maxime gelu. cum vero minus congelatur, si supra terram ac-

cidit, nix: sin in terra ex rore crassior facta, pruina. Verum quādo plurimæ aquæ species inuicem commiscuntur, vniuersum illud genus à terra per arbores stillās, liquor, humorque vocatur. Liquores vero singuli propter mixtiones dissimilitudinem nacti multa quidem alia sine nomine faciunt genera, sed quatuor igneæ species euidētes & perspicue maxime, sortitæ sunt nomina. Quod enim animam simul cū corpore calefacit, vinū dicitur. Quod vero lene est, discernitque visum, ideoque aspectu splendidum, atque nitēs, & pingue nobis apparet, vnctæ & olearia species est, pix, gummi, & oleū, cæteraque id genus. At quod oris angustos meatus ad penetralia vsque naturæ perfundit, hac vi dulcedinem adhibens, mel communiter nuncupatur. Denique quod carnem dissoluit vritque & spumeū est ex omnibus secretum liquoribus, succus vocatus. Terræ vero species per aquam emergens hoc modo fit lapis. Congelata enim aqua quando in commixtione deficit, in aëris speciem transit, hic aër suum in locum recurrit, vacuum autem ipsorum nihil, proximum ergo aërem pulsatur. Iste si grauis sit pulsus, circumfususque terrenæ moli, vehementer illidit, seq; ipsum in eas sedes vnde nouus ascenderat aër conducit. Terra denique ab aëre indissolubiliter cū aqua coacta lapides concreat, pulchriores quidem illos, qui perspicue ex æqualibus planisque partibus emicant. deformiores vero qui contra. Vbi vero ignis acumine humor omnis resoluitur, corpusque illo aridius redditur, ea restat species, quæ solida vocatur futilis que tellus. Quandoque etiam humore relicto, terraque fusili per ignē facta, ac deinde accedente gelu, niger fit lapis. Quando vero id ipsum similiter ex commixtione multo priuatur humore, sed tenuioribus terræ partibus constat, falsumque est, & semiglaciale fit, perque aquam emergit partim quidem olei terræque purgatorium genus nitrum dicitur, partim vero quotidiano victui commodissimum legitime. sal Deo amicum corpus. At enim communia ex vtrisque, aqua quidem non solubilia, igni vero propter tale aliquid ita conglutinantur. Ipsas terræ moles, ignis & aër non liquefacit. Cum enim duo hæc tenuissima sint, & vacuitatibus terræ minutiora, ita per capacissimos eius meatus sine vltra violentia permanant, vt neque eam dissoluant, neque liquefaciant. Aquæ vero partes quia maiores sunt, violento fluxu liquefaciunt. Terram itaque malè compactam sic sola aqua vi soluit, compactam vero duntaxat ignis, nihil enim præter ignem hanc penetrat. Aquæ rursus concretionem, violentissimam quidem solus ignis, debiliorem vero vtraque & ignis & aër diffundunt: aër inquam per vacua, ignis

etiam per triangulos. Aërem vero vi constrictum nihil nisi per elementum soluit, sine vi coherentem solus resoluit ignis. Corpora ex aqua terraque ita composita ut aqua terræ inania vi coarctata obstruat, sic prorsus se habent, ut aqua exterior influere per ea non possit, ideoque minime liquefaciat, sed ignis aquæ meatus penetrans quemadmodum & aqua terræ inania: atque ita aquam afficiens ut ignis aërem, communi corpori liquefactionis causam præbeat. Hæc vero partim aquæ minus habent quam terræ, quemadmodum vitri genus, & lapides illi qui fusiles appellantur: partim contra plus aquæ, qualia sunt omnia quæ conglutinata sunt, cereaque euadunt, & vapores emittunt. Hactenus eas species quæ figuris communioribus, commutationibusque inuicem variantur, penes iam demonstrauimus: quas vero ob causas passionum earum nascantur, deinceps demonstrare conabimur. Principio sensum his quæ dicta sunt, adesse semper oportet. Carnis vero & eorum quæ ad carnem attinent generationem, animæ quoque quantum mortale est, nondum declarauimus. Sunt enim hæc à passionibus quæcumque cum sensu sunt, minime separata, & illæ sine his exponi sufficienter non possunt, simul vero expleri ferme nequeunt. Primo igitur alia ponenda sunt: deinde quæ sequuntur, expedienda. Ut ergo deinceps in disputando genera passionum ipsæ sequantur, prima nobis extent quæ ad corpus & animam pertinent. In primis qua ratione ignis calidus dicitur videamus, quod ita demum perspiciemus, si discretionem diuisionemque ab eo in nostro corpore factam consideremus, quod enim acumen quoddam ea passio est, ferme est omnibus manifestum. Tenuitatem vero angulorum laterumque subtilitatem, paruitatem particularum, motus velocitatem, quibus omnibus vehemens & penetrans est, velociterque quod occurrit, diuidit semper & dissipat, considerare debemus, figuræ ipsius generationem memoria repetentes, ea quippe, non alia natura corpora nostra diuidens, & in partes exiguas partiens, merito passionem illam quæ legitime calor nominatur inducit. Contraria vero huic passio licet cuique manifesta, sua tamen explanatione non careat. humidæ nanque partes corporum, partibus nostris humidis grandiores, cum in corpus influunt nostrum, minores quidem partes extrudunt, sed in earum sedes sese insinuare non possunt, humorem autem nostrum coagulant atque ex inæquali & agitato immobile propter æqualitatem coagulamque faciunt, inque angustum cogunt. Quod autem præter naturam coactum est, secundum naturam renititur, seque reuocat in contrarium. In hac relictatione

quassationeque tremor rigorque consistit, omnisque huiusmodi passio, frigus, quod ve eam infert, frigidum nominatur. Durum autem dicimus illud cui caro nostra cedit, molle quod carni, resque ipsas inuicem & duras & molles, eadem ratione vocamus. Cedit autem quicquid paruo nititur. Quod vero ex triangularibus basibus firmamenti est, utpote plano vehementer innixum, renititur maxime atque resistit, quod ve summopere densum est, contra venientia vehementer repercutit. Graue praeterea & leue cum ea natura simul quae sursum deorsum ve dicitur commodissime declarabitur. Sed illud dictu absurdum est, esse duo quaedam natura loca à se inuicem longo interuallo distincta: & vnum quidem deorsum vocari, ad quem locum ea deferantur omnia quaecunque molem quandam corporis habent, alterum vero sursum, ad quem vi omnia moueantur. Cum enim cælum omne rotundum sit, quaecunque à medio aequè distantia extrema facta sunt similiter esse oportet extrema. Medium quoque aequalibus lincis ab extremis undique stans è regione aequè omnia respicit. Quoniam igitur ita mundus dispositus est, si quis dictorum quicquam sursum esse dixerit vel deorsum, non iniuria errare videtur. Medius enim locus in ipso, neque sursum neque deorsum dici debet, sed medius. Quod rursus undique circuit, neque medium est, neque partem in se habet aliam ab alia differentem, quo ad ipsum medium, & omnino quicquid sit è regione locatum. Ei vero quod sui ipsius simillimum est contraria nomina iure nullus attribuet. Si quid enim solidum aequilibratumque in vniuersi medio sit, ad nullam extremorum partem propter perfectam ipsorum similitudinem declinabit, at si quis circa illud obambulet, saepe sibi met plantis stabit oppositis, eademque illius partem, tum sursum, tum deorsum vocabit. Itaque vniuersum quemadmodum paulo ante diximus, cum sit rotundum, locum habere superiorem aut inferiorem vir prudens minime affirmabit. sed vnde nominata sunt ista, & in quibus ea intuiti ex illis ad mundum totum transtulimus, huiusmodi quaedam in primis ponentes, inuestigemus. Siquis in ea mundi regione quam ut plurimum sortitus est ignis, & ad quam undique fertur, insideat, vimque aliquam nanciscatur, per quam ignis partes arripiat libretque, aut vbi in statera lancibus collocauit, ut deorsum in dissimilem detorqueat aërem, constat plane minorem ignis portionem maiori facilius coactam iri. Vbi enim duo simul vno robore suspenduntur, minus quidem magis, plus autem minus inferenti vim cedit. Et vnum quidem graue deorsumque ferri dicitur, alterum vero sursum ac leue. Idem nobis terram habitantibus accidit.

Nam terræ innixi, per quæ eam gradientes, terrena genera inuicem separamus atque distinguimus, & sæpe terram in dissimilem aërem iacimus violententer, præter quæ naturam, sæpe partes utraq; cognatæ naturæ participes. Hic portio minor facilius quam maior ad dissimilem locum iacta, prius violentiæ cedit, eamque leuem cognominauimus: & locum ad quem compellimus, sursum. Contrariam his affectionem graue quiddam, atque deorsum. Hæc utique differre inuicem necessarium est, propterea quod generum multitudines locum aliis contrarium obtinent. Quod enim in alio loco leue est leui quod in loco est contrario: & graue similiter graui, & ei quod deorsum dicitur, id quod deorsum: eique quod sursum, id quod dicitur sursum, omnia enim hæc transuersa inuicem & contraria ac penitus differentia esse fierique reperientur. Vnum tamen id de his omnibus cogitandum, quod viagressioque singulorum ad simile atque cognatum ferens, graue facit id quod fertur: locum vero in quem tale quid fertur, deorsum. Quæ aliter se habent, aliter efficit. Harum igitur passionum huiusmodi quædam dictæ sint causæ. Lenis item & asperæ passionis causam quilibet intuitus aperire aliis poterit. Durities enim hanc inæqualitati permixta, illam vero æqualitas exhibet densitati. Sed earum passionum quæ circa totum corpus communiter accidunt, ea restat maxima quæ voluptatis dolorisque est causa in his quæ diximus. Similiter quæcunque per corporis partes sensibus patent, dolorisque; & voluptates cient. Ita igitur omnis tam sensibilis quàm insensibilis passionis causas capiamus, in primis memoria repetentes quod de ea natura quæ facile mouetur, de quæ ea quæ mouetur difficile, supra distinximus. hoc enim pacto ea persequi debemus omnia quæ comprehendere cupimus. quando in id quod facile moueri solet, aliqua vel breuis incidit passio, partes eius quælibet sequentibus partibus. vndique passionem ipsam transfundit, quousque ad prudentiæ sedem perueniatur, ubi per hos quasi nuncios potentia illius quod passionem intulit, noscitur. Quod vero contra est affectum, & immobile quodammodo permanet, circularem illam transfusionem non habet, & ipsum quidem patitur solum, proxima vero minime mouet. Quapropter cum partes aliæ aliis passionem primam non impertiant, totumque animal hinc minime agitur, sensus expers id quod patitur extat. id profecto circa ossa capillosque & reliquas partes quæ terrenæ ut plurimum in nobis sunt accidit. Visus vero & auditus instrumenta aliter omnino efficiunt, quia illis ignis aërisque vis maxima inest. Quod præterea ad voluptatem attinet & dolorem, ita consideretur. Passio violententer præ-

tēque naturam abunde simulque nobis illata, molesta fit. Rursus quæ in na-
 turam abunde simulque reuertitur, dulcis: quæ contra fit, contra. Passio
 vero magna cum facilitate illata sentitur quidem maxime, voluptatis au-
 tem & doloris minime particeps. huiusmodi sunt, quæ ex aspectu proue-
 niunt. Cui quidem corpus nostrum cognatum fieri in die supra narrauimus,
 huic adustiones sectionesque & quæcunque passionēs huiusmodi, dolorem
 non inferunt nec etiam quando in suam speciem fit restitutio, voluptatem.
 Sensus tamen vehementes clarissimique ipsi competunt, quatenus aliquid
 patitur, incurratque in aliquid & attingit. Violentia siquidem huius discre-
 tionis concretionisve nulla penitus inest. Corpora vero ex partibus grandio-
 ribus constituta, & vix agenti cedentia, quando motiones illatas in totum
 corpus traiciunt, voluptates doloresque continent: quando videlicet è suo
 statu mouentur, dolores: quando redeunt voluptates. Quæcunque paulatim
 abscessus euacuationesque sui perpetiuntur, repletiones verosimul atque abun-
 de, cum euacuationis quidem sensum habeant nullum, repletionis autē ha-
 beant, mortalitate ipsius potentiæ dolores nullos, voluptates vero maximas
 asserunt. Quod ex suauium odorum perceptione cognoscitur. At quæ è sua
 natura simul & abunde pelluntur, paulatim vero vix in eam restituun-
 tur, contra quam superiora affici solent. hoc plane in secandis vrendisque
 membris apparet. Iam communes toti corpori passionēs, easque inferentium
 cognomen attraximus. Nunc igitur eas quæ certis nostri corporis parti-
 bus accedunt, & vnde proueniunt, quibusve causis inferuntur, pro viri-
 bus exponamus. Principio quæ supra quando de humoribus agebamus re-
 liquimus cum linguæ passionēs sint, si quo modo possumus declaremus. Vi-
 dentur autem hæc quemadmodum & alia multa discretionibus quibusdam
 & concretionibus fieri, ac præterea lenitate asperitateque magis quàm cæte-
 ra vti. Tenduntur à lingua venæ ad cordis sedem saporum nunciæ: in quas
 si qua inciderint vt humidam carnis molliem penetrantia terrestri sua na-
 tura modice liquefacta, venas ipsas contrahant arefaciantque, saporēs hu-
 iusmodi pariunt. Videlicet si asperiora sunt, acerbos acresque, sin aspera
 minus austeros & ponticos. Quæ & illas purgant, & si qua linguæ inhæ-
 rescunt, abluunt, si vltra modum id faciant, naturæque ipsius nonnihil lique-
 faciant, qualis est in nitro potentia, amara omnia nominantur. Sin autem
 vim nitro temperatiorem habent, leniusque abstergunt salsa sine amaritu-
 dinis asperitate, magisque amica nobis apparent. Quæ autem applicata oris
 calitati, ab eoque mollita & feruefacta ipsum vicissim feruefaciunt suaq;

leuitate sursum ad sensus capitis eleuantur, suoque attactu singula diuidunt propter huiusmodi vires acuta vocantur. Quandoque vero hæc eadem ex putredine attenuata angustas venas ingrediuntur, coguntque partes interiores tam terrenas quam quodammodo aëreas iactatas inuicem commisceri, permixtasque circumlabi alias, & alias ingredi, ingressuque suo penetratas concavas tensasque efficere, vbi concavus & ampulosus humor aëri circumfunditur: isque humor aliàs terreus quoquo modo est, aliàs purus, fitque ex aqua concava vasculum aëris humidum atque clarum. Sed quod ex pura nascitur aqua, perlucet vndique, ampullaque vocatur. Quod autem ex lutulento magis humore simul agitato quidem elatoque & circumtenso conficitur, ebullitioque, bulla, fermentumque dicitur. harum omnium passionum causa acida qualitas appellatur. His omnibus quæ de his dicta sunt contraria passio, à contraria causa proficiscitur. Quando vero ingredientium qualitas humida est lingue qualitati naturaliter concors & consentanea, ac lenit mollitque eam, contractamque demulcet asperitatem, & quæ in nobis præter naturam contracta vel sparsa fuerunt, relaxat vel colligit, ac summatim naturalem singulis restituit habitum, suaue huiusmodi omne amicumque est omnibus violentarum quoque passionum medicina atque remedium, dulceque vocatur. Circa narium vim species non sunt. Semigenia enim odorum natura. speciei vero nulli competit odorem vllum habere. Sed nostræ circa hæc venæ ad terræ & aquæ genera angustiores sunt, ad ignis vero aërisque genera latiores. Quocirca nemo vquam istorum aliquem sensit odorem. Sed in madefactione quorundam, vel putredine, vel liquefactione, vel euaporatione gignuntur odores. Cum enim in aërem aqua, vel aër in aquam transit, in medio istorum odores fiunt, omnisque odor aut fumus est, aut caligo. Sed horum quod ex aëre mutatur in aquam, caligo: quod vero ex aqua in aërem, fumus. hinc fit vt aqua odores tenuiores sint, aëre crassiores. Quod maxime perspicuum fit, quando certa quadam re naribus occurrente aliquis in seipsum vehementer spiritum retrahit. Tunc sane nullus simul influit odor, spiritus autem ab odore nudus solus sequitur. Duæ igitur hæ in his varietates absque nomine sunt, nec ex pluribus, nec ex simplicibus speciebus: sed duo ibi nomina tantum manifesta sunt, suaue scilicet & molestum. Hoc quidem distubat violatque omnem eam capacitatem quæ à summo capitis vertice ad vmbilicum protenditur. Illud vero eandem mulcet, & amico quodam ingressu naturalem eius seruat habitum. Tertiā præterea

vim sentiendi, auditū videlicet, ita considerare debemus, ut quibus ex cau-
 sis passionēs eius proueniant, exponamus. Omnino igitur Vocem ponamus
 pulsationem quandam ab aëre, per aures cerebrūque & sanguinem vsque
 ad animam penetrantem. Natam quoque ex ea motionem incipientem à ca-
 pite, & in sedem iecoris desinentem, auditum vocemus. Motio quidem ve-
 lox, acuta prouenit: tarda, grauis. Vna equalis atque lenis, contraria vero
 aspera. Magna quæ multa, parua quæ pauca. Harum vocum concordiam
 consonantiāsque in sequentibus declarabimus. Sequitur quartum sentien-
 di genus exponendum, quod varietatem in se plurimam continet: & quæ
 sub eo sunt omnia, colores vocantur. Est autem color veluti flammula quæ-
 dam fulgorque à singulis corporibus emanans, partes habens visui ad sen-
 tiendum accommodatas. Causas vero ex quibus visus gignitur, supra tra-
 ctauimus. Nunc de coloribus potissimum hoc pacto probabilia dicenda vi-
 dentur. Quæ ab aliis delata partibus in aspectum cadunt, partim minora,
 partim maiora, partim visus ipsius partibus equalia sunt. Aequalia qui-
 dem sentiri non possunt quæ Diaphana, id est vtrunque perspicua nominan-
 tur. Minora vero aut maiora partim discernere, partim contrahere visum
 dicimus instar eorum quæ caliditate vel frigiditate carnem, aut eorū quæ
 acrimonia vel acumine caliditate vel linguam contrahunt vel discernunt.
 Atque quæ ea visum sic afficiunt alba nigræve vocamus, quæ quidē passio-
 nes eorum sunt quæ modo narrabam, & illorum quidem germana eadem-
 que quodammodo, sed in genere alio, diuersa tamen propter has causas esse
 videntur. Sic vtrique appellanda sunt ista. quod visum disgregat album:
 nigrum vero, quod congregat. Motionem profecto acutiorem alteriusque
 generis ignis, incidentem dispergentemque visum vsque ad oculos orbē-
 que ipsos oculorū meatusq; vi diuerberantē liquefacientemq; ignem esse di-
 cimus ex opposito obuiatē, cuius occurſu lachryma, corpus ex igni & aqua
 mixtum, effunditur. Et vno quidem igne velut è coruscatione quadam exi-
 liente, altero vero penetrante, & ab humore extincto, varij creantur ex
 huiusmodi mixtione colores, atque ipsam passionem fulgorem coruscatio-
 nemque vocamus: quod ve id facit, splendidum atque coruscum. Horum
 medium ignis genus ad oculorum humorem peueniens, illique se miscens, mi-
 nime quidem coruscum, sed ex ipsa ignei radij ad humorem admixtione,
 sanguineum creante colorem, rubeum nominauimus. Splendidum albumq;
 rubeo mixtum flauum procreat. Quo autem mensuræ modo singula singu-
 lis misceantur, etiam si quis nouerit, narrare prudentis non est, præsertim

cum neque necessariam, neque verisimilem de his rationē afferre vllō modo possit. Rubeum cum albo nigroque, purpureum generat. Paulo obscurior moreus luteolusque fit color, quando his inuicem conflatis adustisque magis est adiuncta nigredo. Fuluum flauī fuscique temperatione producitur. Fuscum vero albi & nigri confusione. Pallorem albi flauīque copula generat. Splendidum albo adiunctum plurimāque obfusum nigredine cæruleū efficit. Cæruleum cum albo glaucum creat. Fului nigrique temperie color viridis nascitur. Cætera ferme ex his omnia manifesta sunt. Siquis enim superiores mixtiones imitatus reliquos colores exequitur, probabilibus rationibus disputabit. At si quis horum discussionem probationēque opere ipso aggrediatur, quid inter humanam diuināque naturam intersit ignorare videbitur. Nempe deus multa in vnum colligere, rursusque vnum in multa producere sufficiens est. scit enim simul ac potest. Homo autem nullus qui alteri vtrum valeat, aut est nunc, aut vnquam erit. Hæc sane omnia ita tunc naturaliter affecta ex necessitate ille pulcherrimi optimique operis fabricator in his quæ gignebantur assumebat, quādo deum seipso sufficientem, & perfectissimum generabat, vtens quidem causis ad hæc ministris: quod autem bene se habebat, ipse in singulis agens. Duas enim causarum species distinguere decet. Vnam quidem necessariam, alteram vero diuinam. At diuinam in omnibus quærere, vt beatam vitam quo ad naturæ nostræ possibile est, adipiscamur. Necessariam quoque causam illorum gratia perscrutari. Cogitare enim oportet absque his illa in quibus studium ponimus, non posse intelligi, vel comprehendī, vel quomodocunque aliter percipi. Quoniam vero nobis in præsentia veluti fabris materia subiacet, causarum videlicet genera vicem ferme iam præparatæ materiæ obtinentia, ex quibus est sequens disputatio contexenda, rursus ad principium breuiter redeamus, citoque illuc regrediamur, unde hucusque processimus, atque ita demum finem apicēque disputationi qualem superiora exigunt, imponamus. Quemadmodum ab initio diximus, cum hæc ordine carerēt, singulis deus, & ad sese, & ad alia inuicem eatenus modum rationemque proportionis indidit, quatenus suscipere singula poterant. Tunc profecto nihil erat ordinis nisi forte casu aliquo particeps, nec quicquam tunc aqua vel ignis vel aliud aliquid eorum quæ modo apud nos nominantur, iure vocandum erat. Verum hæc primū omnia exornauit, deinde ex ijs hoc vniuersum constituit, animal vnum, animalia in se omnia mortalia & immortalia continens. Et diuinorum quidem ipse est auctor, mortalium vero ge-

nationem natis suis tradidit absoluendam. Illi igitur suum imitati paren-
 tem principiumque animæ immortale suscipientes, animam ipsam mortali
 corpore clauferunt, totumque corpus animæ, quasi vehiculū subdidere, atq;
 in eo aliam animæ speciem mortalem fabricauerunt, quæ grauibus necessa-
 riisque perturbationibus afficeretur. Quarū prima foret voluptas esca ma-
 xima mali. Dolor deinde fuga impedimentumque bonorum, Audacia præ-
 terea metusque consultores amentes accederet & implacabilis iracundia,
 Spes etiam blanda consiliatrixq; cū irrationali sensu, amoréq; omnium inua-
 fore. Illi ergo hæc miscentes necessariò mortale genus composuerunt. Cæte-
 rum ne diuinū vlla mortalium cōtagione, nisi quantum summa necessitas
 cogeret, pollueretur, seorsum ab illo in alia corporis sede mortale collocaue-
 runt, atque à pectore caput ceruice & collo interiecto separauere. In pecto-
 re igitur & thorace mortale genus animæ posuerunt: cumque id naturali-
 ter partim melius, partium deterius esset, disposuerunt rursus thoracis ca-
 pacitatem, discernentésque sedem tanquam virorum alteram, alteram fœ-
 minarum. Carthilaginē enim quandam nomine Diaphragma, quod etiam
 Phrenas vocant, inter hæc mediam interiecerunt. Partē igitur animæ for-
 titudinis iracundiæque participem contentiosumque capiti propinquiorem
 fecere inter Diaphragma ceruicēque mediā, vt hæc obediens rationi, vna
 cum ipsa cupiditatum genus vi illata coerceat, siquando rationis in arce ca-
 pitis habitantis iussa cupiditas respuat. Cor vero venarum originē fontē-
 que sanguinis per omne corpus impetu quodam manantis in stipatorum re-
 gione suspendere voluerunt, vt quando iræ vis exardescit, ratione nunciā-
 te siquid extrinsecus iniuste fiat, vel intrinsecus aliqua concupiscentia tur-
 bet, tūc celeriter per angustos quoslibet meatus quicquid in corpore sensus
 est particeps, iussa minasque persentiat, atque ita obediat obsequaturque o-
 mnino, tolerétque in omnibus præstantissimi illius imperium. Cum vero co-
 gnoscerent cor rerum terribilium obiectu trepidaturum, & ira sæpius fla-
 graturum, idque opus omne per ignem fore, æstus huiusmodi temperandi
 gratia, pulmonum tegmen cordi adhibuerunt, molle primum atque exan-
 gue, deinde cauis intrinsecus fistulis spongiæ instar distinctum, vt spiri-
 tu potuque hausto cordis ardores huiusmodi respiratione & refrigerio te-
 pefaciat. Quam ob causam Arterias tanquam aquæ ductus per pulmo-
 num substantiam deriuarunt, eamque cordi, quasi mollem saltum cir-
 cundedere, vt quando nimia feruet ira inde ad faciliorem obedientiam
 temperantiam deferueat, sedatōque tumultu rationi facilius cum ira

ministrare & obsequi valeat. Postremo eam animæ partem, quæ esculenta & poculenta cupit, & reliqua omnino quibus corpus indiget concupiscit, mediæ regioni inter Diaphragma & Umbilicum applicauere, vbi quoddam quasi præsepe ad totius corporis alimoniam extare volebant, & ibidem illam vim animæ tanquam agreste animal alligauerunt. Hic sane illam corpus suum alere necessarium est, si quidem mortale quandoque futurum est genus. Vt ergo ad præsepe semper illa pascatur, habitetque procul à consultore, ideoque illum clamore & strepitu suo minime turbet, sed permittat præcipuum nostri ducem tranquillo in otio communi omnium utilitati consulere, regionem idcirco inferiorem ipsi habitandam dii dedisse videntur. Quoniam vero videbat Deus partem illam animæ talem fore, ut rationem non exaudiret, & si quo sensu pulsaretur, nullo modo rationibus obtemperaret, sed simulacris visisque nocteque dieque maxime raperetur: idcirco naturam iecoris procreauit, & in eius habitationem disposuit densam in quâ naturâ, lenem, claram, dulcem, & amaritudinis non expertem, ut cogitationum ex mente descendens potentia in ipso iecore velut in speculo figuras suscipiente, aspectuique simulacra reddente, quandoque recepta terreat ipsum, quandoque cognata amaritudinis parte visa, minasque intendens, & toti repente suffusa iecori felleos terribilesque colores ostentat: contrahens præterea ipsum rugosum & asperum totum reddat, ac fibras eius, bilem, eiusque ventriculum, & venas quæ portæ vocantur, sic afficiat, ut partim ex habitu recto deflectens atque cōtorquens, partim obstruens & concludens, dolores detrimentaque præbeat. Ac rursus quando mansuetudinis ex mente inspiratio contraria visa effingit, amaritudinem quidem sedans ex eo quod aduersam sibi naturam neque ciere, neque attingere velit, dulcedine vero illi ingenta vtens, & omnia recta, lenia, libera in ipso digerens, tunc sane pacatam mansuetamque partem animæ in iecore habitantem facit, adeo ut etiam in somno moderate affecta sit, vaticiniisque vtatur, quando rationis prudentiæque est expers. Qui enim nos composuerunt paterni illius mandati memores, quo mortale genus præceperat quàm optimum pro viribus fieri ita deteriore nostram partem instituerunt, ut ipsa quoque veritatis foret quodam modo particeps, siquidem in ea expleri vaticinium statuerunt. Quod autem dementia humana deus diuinandi vim dederit, illud argumento esse nobis potest, quod nemo dum sanæ mētis est, diuinum & verum vaticinium vllum assequitur, sed cum vel somno prudentiæ vis præpedita est vel oppressa morbo, vel diuino

aliquo raptu è suo statu dimota, fieri diuinationis solet. Prudentis vero duntaxat officium est, quæ à fatidico furenteque ingenio dormiendo vel vigilando pronunciata sunt, intelligere: & quæcunque visa illuxerint, ratiocinatione ita discernere, vt qua quidque ratione, & cui futurum aliquid, vel præteritum, præsens ve bonum vel malum portendere videatur, explanet. Illius autem qui mansit manetque adhuc in furore, non est officium quæ viderit aut protulerit indicare. Scitum profecto priscum id dictum. Agere sua, sequere ipsum cognoscere, solius prudentiæ est opus. Hinc lex iubet diuinis vaticiniis iudices præesse prophetas, quos vates quidam nominant, ignorantibus prorsus eos oraculorum visorumque, quæ obscuris velaminibus inuoluuntur, interpretes esse, non vates. Quare qui vaticinia iudicant, non vates illi quidem sed prophetæ, id est vaticiniorum interpretes pronuntiatoresque vocandi. Atque iecoris quidè natura ob hanc causam talis facta est, & in ea sede qua diximus collocata, diuinationis scilicet gratia. Ac etiam viuente vnoquoque talium signa clariora exprimi solent: vita vero priuato, cæcitas accidit nec euident quicquam sit vaticiniij signum. Proximum huic ad sinistram locatum est huius gratia membrum, vt purum hoc semper clarumque reddat, & instar speculi nitens, atque perspicuum, ad imaginesque exprimendas accommodatum. Quapropter quando propter corporis morbum sordibus iecur abundat, lienis raritas id purgans, eas cõbibit, cum membrum hoc concauum sit & exangue. Vnde purgamenti impletum, excrescit tumetque sanie. Ac rursus cum mudatum corpus est, restrictum in seipsum considet. Quid igitur anima mortale, quid diuinum habeat, & vbi, & quibuscum, & quare hæc inter se disiuncta sint, diximus. At quod reuera ita sit vt diximus, ita demum asseremus, si diuinum confirmaret oraculum, quod vero verisimile sit ita esse, & nunc & deinceps diligentius etiam inuestigando asseuerare non dubitamus, atque in præsentia ita sit nobis assertum. Quod autem hæc sequitur similiter est tractandum. reliquum est enim qua ratione cætera corporis membra digesta sunt, enarrare. Itaque hac potissimum ratione constare hæc decet. Cognoscebant illi profecto nostri generis fabricatores nos ad cibum potumque imtemperatos fore, ac propter ingluuiem plus quam modus aut necessitas postularit, ex his sumpturos. Igitur ne subitus propter morbos interitus proveniret, atque ita imperfectum mox genus mortale desineret, inferiorem ventrem fabricauerunt ad esculentorum proculentorum ve superabundantiam capiendam. Eum præterea spiris intestinorum circumplicauere, ne subito ali-

menta nobis assumpta defluerent, ac rursus noui alimentum confestim necessitas immineret. Ob illam enim inexplebilem perpetuamque voraginem genus nostrum philosophiæ musicæque & moderationis omnis expertis relictum fuisset, illi parti quæ in nobis diuinissima est, minime obsecutum. Ossium vero & carnis cæterorumque huiusmodi ita est natura composita. His nempe omnibus medullæ generatio initium præbuit. Vincula enim vitæ illius quæ anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eaq; per omne diducta, vinctum fulciuntque corporis nostri constructionem. Ipsa vero medulla est ex aliis generata. Sunt quidem trianguli primi quidam & indeflexi, lenesque ad ignis, aeris, aquæ, terræ, exactissimam generationem accommodatissimi, e quorum generibus singulis deus secernens singulos, & inuicem contemperatos permiscens, totius generationis mortalium sementem fomitemque constituit, dum medullæ ex his substantiam procrearet. Postea vero serens in ea, animarum genera alligauit. Figuras præterea quotcunque & qualescunque ex singulis speciebus adesse medullæ oportuit, tot penitus, atque tales statim in prima illa distributione distinxit. Et illam quidem medullæ partem in quam velut agrum quendam diuinum semen iaciundum erat, globosam & vndique teretem finxit: atque encephalum, id est cerebrum, idcirco voluit nominari, quia vnoquoque animali denique absoluto vasculum cerebri capax, cephalum, id est caput vocandum erat. Quod autem reliquas mortalesque animæ vires comprehensurum erat, rotundis simul oblongisque figuris ornauit, totumque medullam voluit nominari, atque ex iis quasi quibusdā anchoris iaciens totius animæ vincula circa illas iam vniuersum nostrum corpus absoluit, ossiumque textura extrinsecus eas fulciuit. Os vero ipsum ita composuit. Terram atterens puram lenemque miscuit, madefecitque medulla. Id postea in ignem iecit, deinde in aquam mersit, rursus in ignem, iterum & in aquam. Atque ita sæpe transferens in vtrunque, tale reddidit, vt à neutro liquefieri posset. Hoc igitur usus sphaera ossea quasi torno facta cerebrum circunsepsit. Huic angustos reliquit meatus, & circa cervicis simul dorsique medullam ex ipso rotulas vertiginesque effingens, quasi cardines subdidit, ita vt à capite per totum protenderit. Sic vtrique semen omne seruauit, dum lapideo ambitu circunualauit. Articulos insuper addidit, alterius ipsius natura usus in ipsis tãquam media quadam existente potentia motus flexionisque gratia. Arbitratus vero ossium naturam aridiorem rigidiolemque quàm oporteat fore, & cum ignita euaserit atque etiam frigefacta illisuram corrupturamque cito semen

internum, neruorum carnisque genus effinxit, vt neruis quidem membra reliqua vincientibus, intensis remissisque circa cardines ipsos, corpus omnem ad flectionem tensionem de promptum & agile redderet: caro vero tegmen foret aduersus frigus atque calorem: & quemadmodum externa corporis fulcimenta solent, ad casus varios munimentum: præsertim quia talis erat futura, vt molliter leniterque corporibus caderet. Cui calidum idcirco humorem indidit, vt æstate quidem roscida madidaque extrinsecus, toti corpori domesticum præbeat refrigerium, hyeme vero rursus proprio igni exteriorem glaciem moderate repellat. Hæc cum fictor ille nostri corporis cogitaret mixtione quadam ex aqua, igne, & terra temperato, & acuto illis salsoque fermento adhibito, sacci plenam ac mollem carnem conflauit: naturam vero neruorum ex osse & carne non fermentata vnâ ex vtrisque potentia mediam temperauit, flauoque infecit colore. Hinc fit vt carne quidem tensior & aridior, ossibus autem agilior molliorque sit neruorum substantia. His deus medullam simul & ossa deuinxit, & hæc omnia carnibus cooperuit. Quæ igitur ossa animata maxime erant paucissimis carnibus adoperuit, quæ vero minime, contra plurimis atque crassissimis. Iuncturis insuper ossum, præterquam vbi necessitatis ratio aliter postulabat, paucas carnes adiecit, ne flexionibus impedimento forent, tarda que ad motum corpora facerent, ne de sua quadam solida crassitudine obtusiori que mole sensuum aciem hebetarent, memoriam impedirent, ingenij acumen obtunderent. Quamobrem inguinum, tiliarum, iliorum, brachiorum, lacerorum ossa: & cætera omnia quæ articulis carent, quæ de intus latentia ossa propter animæ paucitatem in medulla, prudentiæ vacua sunt, multis sunt carnibus adoperta. Paucioribus vero quæ prudentiam habent nisi forte carnosæ quædam moles proprie ad sensum aliquem aptata sit, qualis est lingua. In cæteris est vt diximus. Natura enim ex necessitate genita atque nutrita nullo modo os compactum carnemque multam simul & acutum sensum admittit. Maxime namque omnium ea capitis compositio habuisset si vna concurrere potuissent: genusque hominum pingue neruosum, robustumque habens caput, vitam duplam, ac etiam multo diuturniorem, validiorem, placidiorem quam nos possedisset. Cæterum nostris illis fabricatoribus de nostro genere consultantibus, vtrum diuturnius quidem, sed deterius, an breuioris quidem vitæ, sed melioris, efficerent, visum fuit vitam breuem melioremque diuturnæ & deteriori esse omnino anteponendam. Itaque caput osse raro texere, sed carnibus neruisque, quia flexiones non erat habitu-

rum, non fulciuerunt. His omnibus de causis caput membris omnibus acutius ad sentiendum prudentiusque, sed imbecillius est constitutum. Nervos autem ob hanc rationem atque hoc pacto deus extrema parti capitis circumponens, spinæ dorsi eos quadam similitudine circumplicauit, summāsque illis maxillas sub vultu deuinxit, reliquos per omnia membra disseminauit, articulum connectens articulo. Nostri præterea illi exornatores, oris naturam dentibus, lingua, labiis, ita ut nunc videmus, necessariorum simul & optimorum gratia ornauerunt. Nam ingressum quidem necessariorum, egressum vero optimorum gratia excogitauere. Nempe necessarium est quicquid ad alimoniam in corpus admittitur. Verborum autem effluxio ministra prudentiæ, effluxionum omnium optima est atque pulcherrima. Caput præterea nudo osse relinqui omni alio tegmine destitutum non poterat, propter caloris frigorisque excessum: neque rursus carniū pondere prægrauatum, sensus expers obtusumque reddendum erat. Carne igitur non penitus desiccata residuum quod maius supererat segregatum est, cutisque ipsa circa cerebri humorem sibi ipsi iuncta & germinans caput circumuestiuit. Humiditas autem sub iuncturas scaturiens irrigauit, compegitque ipsam ad verticem. Iuncturarum vero species varia propter circuituum alimoniamque potentiam facta est: & his quidem magis inuicem pugnantibus plures, minus vero pauciores. Hanc omnem cutem vndique igne pupugit percussitque deus. Per cutis inde quasi faucibus rimulas humor effluxit, quod ve illic humidum calidumque sincerum erat, abiit: quod vero ex iisdem quibus & cutis, erat permixtum, emanationis impetu extra productum, in longum extensum est, tenuitatem punctiōni penetrationique illi æqualem habens. Sed propter tarditatem à spiritu circumstante retusum, rursusque sub cutem reuolutum, radices egit. His utique causis capilli in cute sunt nati, secundum pellis coriūque similitudinem cuti quam proximi, sed propter coagulationem à frigiditate factam duriores cute atque densiores. Nempe capillus extra cutem productus frigore riguit. Hoc pacto constipatum hirsutumque caput nobis deus instituit, causis quidem usus illis quas diximus, tegmen vero ipsum ad cerebri tutelam non carnis ponderosum, sed leue esse voluit, quod ad frigoris calorisve intemperiem repellendam sufficeret & sensus acumen minime impediret. Ea vero quæ in digitis est nerui, pellis, & ossis complexio, aridior facta, communi quodam vno duriorique cutis tegmine est adoperta. Cuius quidem accessoria ministræque causa in iis quæ

diximus constitit, principalis autem causa in ea intelligentia quæ id futuræ commoditatis gratia fabricauit. Quod enim ex viris quondamque mulieres & ceteræ animantes erant futuræ, nostri illi opifices non ignorabant, quin etiam quod vnguium vsum bestię quoque multæ ad opera multa erant habituræ, intelligebant. Quapropter homines statim genitos vnguibus armauerunt. Hac vtique ratione, & his de causis pelle, capillis, vnguibus extrema membra operuere. Quoniam vero partes & membra omnia mortalis animantis in mutua quadam cognatione genita erant, vitamque necessario in igne ac spiritu possidebant, ne animal ipsum ab his resolutum exhaustumque cito deficeret, hoc dī consilio providere. Quippe humani generis naturam quandam cognatam aliis formis sensibūque miscentes, quasi animal quoddā aliud plantauerunt. Talia sunt domesticæ arbores, plantæ, semina, quæ consita nunc cultaque ab arte mitia nobis sunt, quondam vero sine cultura, agrestia. Quicquid enim vitæ est particeps, iure animal nominabitur. Quod autem nūc dicimus, tertiæ animæ speciei est particeps, quam inter Diaphragma & Umbilicum locauimus. Cui opinio, ratio, mens nulla penitus inest. Sensus vero suauis & tristis vna cum cupiditatibus conuenit. Omnia siquidem continuè patitur. Cum vero in seipso ad semet conuertatur, externumque respuat motum, & proprio motu domesticoque vtatur, idcirco huic natura non tribuit, vt quicquam pensi habens, suorum aliquid consideraret. Quapropter vita quidem fungitur, nec est ab animali diuersum, quia vero illa vi qua quid seipsum transfert, orbitatum fuit, stetit rigens, & fixum radicibus hæsit. Cū hæc omnia superiores illi nostri ad nutrimentum nobis inferioribus suppeditassent, in nostro corpore quasi quodam horto meatus veluti aqueductus varios diduxerūt, vt liquoris deriuatione irrigaretur. Principio meatus occultos sub conflatione cutis & carnis, duas scilicet venas in tergo diuiserunt secundū geminam corporis ipsius figuram, ad dexteram & sinistram. Has vtique ad spinam dimiserunt, mediāque medullam genitalem comprehendere, vt & hæc quā maxime vigeat pulluletque, & vberior hinc ad alia quasi deculis effusio, irrigationem æquabilem præbeat. Post hæc partiētes circa caput venas, easque inuicem ex opposito implicātes, partim à dextris ad sinistra, partim à sinistris ad dextera corporis dispartierunt, vt capiti ad reliquum corpus vna cum cute connexio foret, postquam nervis quidem non erat circulo quodam secundum verticem comprehensum atque distinctum: atque etiam vt sentiendi vis ab vtrisque partibus per totum corpus vndiq; de-

manaret. Hinc vero aquæ ductum hoc ordine deduxerūt: quem plane perspicimus, si hoc inter nos primum asseuerabimus. Quæcūque ex minutioribus componuntur maiora detinent: quæ vero ex grandioribus, minutiora cohibere non possunt. Ignis autem præ cæteris generibus, minutissimis constat particulis. Ideoque aquam, aërem, terram, & quæ ex his componuntur omnia, penetrat, transilitque vsque adeo, vt nihil ipsum valeat cohibere. Idem quoque de nostro vtero cogitandum. Nempe cibos & potus ingestos retinet. Spiritum vero & ignem quia eius compositione tenuiores sunt, demorari non potest. His igitur vsus est deus ad irrigationē ab vtero in venas perficiendam. Rete enim quoddam ex aëre atque igne instar gibbosæ saginæ contexit. Vbi duo sunt ad ipsum introitum gibbi conuexa: quorum alterum bifariam bino pulsu iterum implicauit, & ab ipsis gibbi conuexis veluti funes per totum corpus vsque ad texturæ illius extrema circumtendit. Interiora igitur ipsius tricæ omnia ex igne composuit, conuexa vero & receptaculum ipsum ex aëre. Demū hæc assumens in animali formato hoc pacto disposuit. Conuexa quidem in os demisit. Cum vero conuexum gibbosumque sit duplex, per arterias alterum in pulmonem vsque traiecit, alterum circa arterias in vterum. Alterum vero partitus vtranque illius partem ad fistulas narium communiter duxit, ita vt quando alterum ad os nō peruenit, ex hoc ipso omnes illius fluxus meatusque repleantur. Alterā vero gibbi retisque capacitatem circa omnes partes corporis concavas esse voluit. Idque omne aliàs quidem in conuexa in curuāque confluere molliter quasi aër illic sit, effecit: aliàs autem conuexa incuruāque ipsa refluere. Rete vero quoniam rarum sit corpus, penetrare per ipsum rursusque emergere. Radios autem ignis interiores successione continua subsequi, in vtranque partem aëre transeunte. Idque donec mortale consistit animal fieri nunquā cessat. Huiusmodi agitationem, merito expirationem respirationemque nominatam esse censemus. Omne autem hoc opus omnisque nostra hæc passio in corpore fit, irrigatione quadam & refrigerio ad vitam & nutrimentū. Quando enim expirante & respirante halitu, ignis simul interior sequitur, perque vterum diffusus poculenta esculētaque offendit, liquefacit protinus ipsa, partitur in minima, per exitus qua progressio patet tanquam ex fonte quodam educit: in meatus videlicet venarum traiecit quæcūque exhausit, atque per corpus quasi vallem venarum fluentia diducit. Sed videamus iterum quibus causis respiratio hunc in modum quem nunc cernimus fuerit instituta. Cuius quidem rei talis erit consideratio. Quoniam vacuum

nusquam est, quo quicquam eorum quæ perferuntur, ingredi queat, spiritus autem è nobis euolat, cuius constat non in vacuum quidem hunc spiritum euolare, sed proximum sibi è sua sede depellere, depulsum rursus illum proximum sibi semper extrudere, ac secundum necessitatem huiusmodi quicquid sedem illam repercutitur, atque impellitur, unde exclusus est halitus, ingressum illuc replensque halitum ipsum subsequi. Idque totum simul reuolutione quadam, quia nusquam sit vacuum, fieri. Quamobrem cum pectus pulmonesque spiritum efflauerint, mox aëre corpori circumfuso meatus corporis penetrante replentur. Ac rursus euolans à corpore aër & emissus anhelitus inspirationem intro retrahi cogit per oris nariumque meatus. Causam vero quæ his principium dat, huiusmodi ponimus. Omne vniuersi huius animal in uenis & sanguine calorem quasi fontem ignis aliquem possidet. Idque reti fagenæ comparauimus, per medium extensum, totumque ex igne cōtextum, cum exteriora omnia ex aëre sint. Calorem sane putandum est natura sua in regionem suam extra ad id quod sibi cognatum est emanare. Cum vero discursiones duæ sint, una per corpus extra, altera rursus per os ac nares, cum anhelitus ad alia impetum facit detruditque, alia contra retrahit atque repercutit. Quod autem retractum est, in ignem incurrēs calefcit: quod exhalauit, friget. Dum ergo caliditas permutatur, & quæ alio transitu utuntur calefcunt, ac rursus quod feruet ad naturam suam emigrat, & hac emigratione alia in aliud iter repercutit, rursusque hæc idem perpetiuntur aguntque semper, certe anhelitus hic circulo quodam hinc & illinc iugiter fluctuans expirationem & inspirationem continet. Quinetiam causæ passionum quæ ex attractu ampullarum ex corpore à medicis fiunt, atque etiam potionis, & eorum insuper quæ iaciuntur, siue emittantur sublimia, seu deferantur humi, hac utique ratione tractandæ videntur. Voces præterea, quæcunque veloces & tardæ, acutæ & grauēs audiri solent, aliàs dissonæ propter motus eius qui in nobis ab ipsis fit, dissimilitudinem, aliàs propter similitudinem consonæ. Priorum enim velociorūque cessantes motus, iamque ad simile quiddam progressos, tardiores ipsæ voces succedentes illis, eosque mouentes, occupant, comprehendentes vero non aliū quidem motum iniiciendo perturbant, sed tardioris lationis initium secundum principium velocioris inducunt. Dum vero desinentis motionis similitudinem sibi quandam accommodant, vnum ex acuta & graui concentum contemperant. Unde insipientibus voluptatem, sapientibus gaudium propter diuinæ har-

monia imitationem in lationibus mortalibus repertam, tribuunt. Eadem ratio est de aquarum fluxibus, de fulminum impetu, de electri mirabili illo attractu, lapidis ve illius qui Heraclius nominatur. Reuera nullius horum attractio fit: sed cum nusquam sit vacuum, & hæc se inuicem pulsent, atque repulsent, concretæque & discreta suum locum singula posscant, diligenti harum rerum inuestigatori ex his mutuis passionibus euentus illi mirabiles contingere videbuntur. Atqui respiratio, vnde huc digressi sumus, ab his causis, & tunc in modum vt supra diximus prouenit. Dum videlicet ignis cibos diuidit, eleuatúrque intrinsecus affecutus spiritum, venas à ventre communi eleuatione huiusmodi replet ex eo quod attrita inde haurit, & ob hanc rationem per totum animalium omnium corpus alimentorum liquores penitus diffunduntur. Statim vero attrita & à cognatis suis ablata partim fructibus, partim graminibus, quæ deus ad alimoniam corporis nostri produxit, colores propter mixtionem omnino varios habent, sed plurimus in his rubeus præualet color, cuius natura ex ignis portione & abstersione in humido facta prouenit. Propterea eius quod in totum corpus permanat, color, talis aspectu est qualem diximus. Id sanguinem nominauimus, carniū & vniuersi corporis pabulum: vnde irrigatio distributa passim exhausta cuncta replet. Modus autem impletionis euacuationis ve talis est, qualis in vniuerso cuiuslibet latio, per quam cognatum quodlibet ad seipsum se confert. Quæ enim nobis extrinsecus circumfusa sunt, resoluunt nos assidue, & singulas nostri portiones ad species suas foras emittunt. Sanguinea vero in nobis attrita inclusaque visceribus, vt par est in quolibet animali fieri sub celo constituto, totius lationem imitari coguntur. Cum igitur attrita quælibet in nobis cognatum pascant, exhausta quælibet implent. Porro quando abscedit plus quàm accesserit, decrescit animal: quādo contra fit, augetur. Recēs igitur animalis cuiuslibet compositio cum novos velut ex ligneo quodā contextu triangulos habeat, validam quidem eorum structurā possidet, moles autem eius tenerior tota coaluit: quippe quæ ex recentiori medulla concreuit nuper, & lacte nutrita est. Susceptos ergo triangulos illos extrinsecus incidentes ex quibus cibi potúsque conflantur, triangulis propriis antiquiores imbecillioresque, iuniorum vi peruincit & conterit, & grande animal ipsum reddit, dum ex multis similibus ait. At cum triangulorum suarum radicem compagēque relaxat, ex eo quod magnis laboribus longo tempore aduersus multa certando fatigata & domita sit, tunc sane alimenta

suscepta in similitudinem suam non potest comminuendo redigere, sua vero membra ab ingredientibus facile dissipantur. Hinc iam minui ac deficere omne incipit animal cum superatur, detrimentumque istud senectus appellatur. Finis vero tunc obuenit, quando triangulorum illorum ex quibus medulla conficitur, olim coaptata vincula, nihil amplius nectunt, sed de fatigatione iam relaxata nexus animæ deserunt. Anima vero clam secundum naturam cum voluptate protinus euolat. Quicquid enim contra naturam fit, molestum: quod autem pro rei natura, iucundum. Similiter & mors quæ morbi & vulnera intulerunt, violenta est atque molesta: quæ vero senio paulatim ad finem deducente naturaliter surrepit, inter omnia mortis genera leuissima est, & cum voluptate potius quam dolore contingit. Morbi autem unde nascantur, quis dubitet? Nam cum quatuor illa sint ex quibus compactum est corpus, Terra, ignis, aqua, aër, horum non naturalis excessus defectusque, & ex loco proprio in alienum translatio, per quam quod sibi conueniens est, non tenet, intestinam quandam seditionem & morbos inferunt. Quando enim præter naturam vnumquodque fit aut transfertur, calescunt utiq; quæ ante frigebant, arida madent, grauescunt leuia, & cætera omnia similiter permutantur. Solummodo vero idem aliquid sibi met secundum idem atque similiter & debita proportionem seruata accedens vel decedens, permittet se idem sibi ipsi sospes integrumque manere. Quod autem aberrat, siue accedendo seu decedendo, mutationes varias, morbos, corruptiones infinitas inducit. Ex secundis quoque compositionibus secundum naturam constitutis secunda bonæ vel malæ valetudinis cōiectura id quærenti cuique dabitur. Cum enim medulla ex illis & os & caro & nervi cōstituerint, sanguis præterea ex iisdem quamuis alio modo concreuerit, cæteri quidem euentus plurimi quemadmodum superiora contingunt, maximi vero morbi atque grauissimi hoc pacto nascuntur. Quando videlicet ordine conuerso ista ex se inuicem fiunt, proculdubio corrumpuntur. Nempe secundum naturam carnes & nervi ex sanguine generantur: nervi quidem à villis & ligamentis propter cognationem, carnes autem à coagulatione quadam eius quod secretum à villis & ligamentis concreuit. Quod rursus à nervis & carnibus emanat glutinosum & pingue, simul quidem carnem ut plurimum ad ossium naturam, ac etiam os ipsum medullam circūdans nutriendo exauget. Quod rursus per ossium crassitudinem stillat purissimum genus triangulorum, lenissimumque, & pinguedine abundantissimum, dum defluit ex ossibus atque delabatur, medullam irrigat. Quatenus igitur sin-

gula hunc in modum fiunt, bona valetudo seruatur, Mala vere sequitur valetudo, quando fit contra. Nam quotiens eliquata caro tabem rursus transmittit in venas, sanguis vna cum spiritu multus ac varius in venis, caloribus diuersis amaritudineque & acidis salsisque infectus saporibus, bilem, cruorem, pituitam gignit quam plurimam. Quæ quidem omnia rursus sic genita & corrupta sanguine ipsum in primis inficiunt, & ipsa nullum nutrimentum adhibentia corpori, feruntur passim per venas nullo prorsus naturalis circuitus ordine obseruato. Inimica sane inter sese ista sunt, propterea quod nullum sui sibi inuicem præbent usum. Naturali præterea corporis habitudini suoque in statu perseueranti dissoluendo & liquefaciendo plurimum aduersantur. Portio nanque carnis vetustissima cum liquefcit, ad digestionem concoctionemque ineptissima, propter veterem exustionem nigrescit: quia vero contabuit penitusque exesa est, amaritudinem contrahit, cæteris omnibus corporis partibus nondum contaminatis aduersam. Et tum quidem pro amaritudine niger ipse color acerbitatem & acrimoniam habet, eo iam quod amarum fuerat magis attenuato: tum vero amaritudo rursus sanguine tincta colorem habet rubeum, sed nigro huic admixto felleum. Præterea flauus color cum amaritudine coit, quando ob ignis flammam noua caro liquefcit. Et nomen quidem omnibus his commune bilem imposuit vel medicus aliquis, vel certe eo ingenio præditus quispiam quomulta & dissimilia dispicere posset, ac rursus genus in multis vnum vno cognomento dignum inspicere. Quæ vero bilis species appellantur, pro colorum varietate rationem singulis propriam acceperunt. Cruor præterea, qui sanguinis residuum & defluxus est, lenis est ac mitis: qui vero bilis atræ acrisque: agrestis. quando propter caliditatem salso saponi miscetur huiusmodi quiddam acida pituita nuncupatur. Sæpe vero tenerioris recentisque carnis portio quædam vna cum aëre colliquefcit, deinde vento inflatur incluso, humiditate protinus circumfusa, fiuntque ex hoc ampullæ, quæ sigillatim propter paruitatem videri non possunt, iunctæ vero simul & in grandio-rem tumefactæ molem, conspiciuntur, coloremque propter spumæ generationem habent album. Omnem hanc tenerioris carnis eliquationem vna cum spiritu factam, quæ ex humiditate vento circumfusa tumescit, albam pituitam appellamus: recentis item pituitæ residuum defluxumque lachrymas atque sudorem, & quotcunque alia in quæ quotidie corpus resoluitur. Atque hæc omnia instrumenta morborum, quando scilicet sanguis non cibis & potibus secundum naturam, sed ex contrariis præter naturæ leges

excrescit. Quando igitur caro quaelibet circunciditur, eiusque radix permanet, dimidia quaedam est calamitatis potentia. Facile enim restauratur. Quando vero quod carnes ossibus alligat, agrotat, & sanguis ex illis ac nervis defluens haud amplius nutrit ossa, carnem ve renincit, sed ex pingui & glutinoso asper, salus, siccus, & squalidus iniquitate victus est factus, tunc certe quod omnia ista perpetitur, abscissum ab ossibus sub carne nervisque riget. Caro etiam à radicibus decidens nudos reliquit nervos, & salso obduetos humore, & influentia sanguinis permanens, morbis quos supra diximus numero etiam plures reddit. Graues quidem hæ corporibus passionibus: quæ vero has præcedunt, admodum grauiiores. Quando videlicet os ob carnis crassitudinem respirationem non habet sufficientem, ideoque putredinis calore vexatum atque restrictum, alimenta non suscipit, rursusque ipsum in illam contra decedit frigefactum. Illa vero in carnem, caro in sanguinem rursus delabitur. Vnde acriores superioribus morbi nascuntur. Extremum vero omnium est, quando medullæ natura propter defectum aliquem aut excessum agrotat. hinc enim omnium vehementissimi & ad mortem periculosissimi morbi proueniunt, tunc enim omnis compago corporis necessario dissipatur. Tertiam post hæc morborum speciem tripartito diuidimus. Alius enim spiritu, alius pituita, alius bile creatur. Nam cum spiritus ipsius custos, & quasi penuarius pulmo distillatione occlusus libera & expedita spiracula nobis non exhibet, & hinc quidem nullus mittitur spiritus, illinc vero plus quam oportet accipitur, tunc quæ respiratione & refrigerio carent, marcescunt. Quod vero accipitur nimium, per venas traductum eas contorquet, liquefacitque corpus, eius in medio Diaphragma medium scilicet interpositum occupans, hinc morbi admodum molesti multo cum sudore innumerabiles oriuntur. Sæpe etiam intra corpus discreta & rarefacta carne innascitur spiritus: qui cum foras egredi nequeat, iisdem quibus & ingressi aliunde spiritus, doloribus afficit. Sed ingentibus tunc affligit doloribus, quando nervis proximisque venulis circumfusus hæc inflat & ligamenta continuosque nervos à tergo intendit atque detorquet. Qui sane morbi ab ipsa intendente & inflante passione tensiones, & à tergo contortiones cognominantur, quorum difficile remedium est. Suborta enim febres hos maxime solvunt. Alba vero pituita propter ampullarum spiritum intus inclusa difficilis: ad exteriorem cutem delapsa, mitior, sed corpus variis sordibus aspergit, albisque inficit maculis, atque morbos alios eiusmodi generat. Atra vero bili permixta, cum diuinissimos capitis meatus illabatur, dissipare eos

solet atque turbare. Si dormientibus id cōtingat, mitior: sin vigilātibus, expulsi difficilior. Cum vero sacrae naturae languor hic sit, haud ab re sacer morbus est appellatus. Proinde pituita acida atque itē salsa, languorū omnium qui distillatione fiunt origo est. quoniam vero plurima loca illabitur, malas gignit valetudines plurimas. Quaecunque autem partes corporis tumescere dicuntur, à bilis incendio, & combustione vexantur, quæ cum expirat extrinsecus varios æstu suo tumores producit, intrinsecus vero cohibita, vrentes edacesque morbos plurimos procreat. Tunc autem pessima est, quando corpus sanguini mixta & villorum ligaminūque fila suo ex ordine dimouet, quæ ideo in sanguinem diductæ & sparsæ sunt, vt mediocrē tenuitatis & crassitudinis habitum consequatur: neque propter caliditatem cum ipse sit lubricus, raro ex corpore defluat, neque si crassior sit admotum fiat ineptior atque ægre per venas fluat & resluat. Ad hanc vtiq; naturæ commoditatem, huiusmodi peropportuna sunt ligamenta, quas si quis etiam mortuo & ob frigus rigente sanguine inuicem conducant & contrahant, reliquus sanguis omnis diffunditur. Cum vero missæ fuerint, illico cū præcedente frigore restringuntur. Quoniam vero hanc vim villi huiusmodi in sanguinem habent, cum bilis natura sanguis vetus euaserit, ac rursus ex carnibus in hunc fuerit resoluta, calida & humida paulatim primā incidens villorum illorum vi compressa restringitur. Compressa vero extinctaque violenter, procellam intus tremorēque ciet. Cæterum quando vberior affluit, calore proprio ligamenta exuperans, præterque modum exæstuans, seruat quidem, ac si continuē ad finem vsque idonea victoriæ sit, penetrat in medullas, adustisque radicibus inde animæ vincula, quasi nauis funes resoluit & amputat, liberāmq; dimittit. sed cum inferior adest, corpusque liquecēs ei resistit, ipsa deuincta, aut per totum corpus excidit, aut per venas in ventrem inferiorem superioremve compulsa tāquam transfuga ex seditiosa ciuitate, sic effugit è corpore, morbosque eos inducit, quos Diarrhœas vocant, & Dysenterias, id est fluxus ventris lubricos, fluxusque mordaces, necnon multas generis eiusdem alias molestias infert. Quando igitur corpus ignis potissimum excessu languet, continua febre laborat, quādo vero aëris, quotidiana discreta. Aquæ tertiana, propterea quod aqua segnior est quam ignis & aër. Terræ demum excessu, quartana. Terra siquidem omnium tardissima, quarto gradu cum sit, temporis circuitu quarto feruet, deferuetque, hinc quartanas inuehit febres, quæ vix seroque sanantur. Atque hoc quidem pacto corporis morbi contingunt. Animæ vero

morbi propter corporis habitum ita nascuntur. Morbum animæ dementiā esse censemus. Eius genera duo ponimus. Insaniam & imperitiā. Quæcunque igitur passio alterutrum istorum infert, animi ægritudo est nūcupanda. Idcirco voluptates dolorēsque admodum vehementes, morborū animæ omnium grauiſſimi indicādi. Quisquis enim vel nimia gessit, lætitia, vel nimio dolore deprimitur, dum illam auidius importuniūſque aſciscere, hunc vitare obnixe conatur, neque cernere neq; audire recte quicquā potest, sed rabie furit, & in eo habitu cōstitutus, minime rationis est cōpos. Qui vero fluido stupidōque circa medullam abundat semine, utque arbor pluribus quam conueniat fructibus grauida nimia vbertate luxuriat, is profecto multis passim doloribus, multis item voluptatibus in libidinibus ipsis earumque foetibus, fructibusque affectus, per omnem ferme vitam ob ingentes voluptates dolorēsque insanit, ac furit, cunque huius animus propter corpus æger sit, atque insipiens, vulgo tamen non æger, sed pro voluntate sua ut liber affectus falso putatur. Veritas autem sic habet. Nempe venereorum intemperantia maxima ex parte propter generis vnius habitum per osium raritatem in corpore lubricum madidūque, animi infirmitas est. Ac ferme omnis voluptatum incōtinentia, quæ perinde ac si sponte improbiſſimus vituperari solet, non recte ita vituperatur. Nemo enim sponte malus, sed propter prauum quendam corporis habitum rudēque educationem, malus omnis fit malus. Omnibus autem aduersa inimicāq; hæc sunt, & mala noxiaque cōtingunt. Rursus dolore afflictus animus similiter propter corpus in prauitatem plurimam incidit. Acris enim & infesta pituita, amari item felleique humores, quando aberrantes per corpus non exhalant, sed per viscera reuoluti vaporem suum penetralibus animæ ipsius infundunt, languores animæ varios & magis & minus, tum plures, tum pauciores efficiunt. Perferuntur sanæ ad tres animæ sedes humores vaporesque huiusmodi, ac pro loci diuersitate vnusquisque varias species generat, difficultatis, atque molestiæ, audaciæ rursus timiditatisque, obliuionis præterea atque hebetudinis. Sæpe etiam ad prauum hunc corporaturæ, & affectionis habitum accedunt mores ciuitatis iniqui, sermonēsque & priuati & publici non parum omnino noxi, nec vllæ doctrinæ ad tantorum malorū remedia à tenera ætate discuntur. Atque ita quicumque nostrum prauum sunt, duabus ex causis præter voluntatem maxime contingentibus, prauum fiunt, huiusmodi quidem malorum causæ ferentibus potius quam satis, educantibus quàm educatis attribuendæ. Conandum tamen pro viribus, educa-

tionis, studiorum, doctrinarum, diligentia improbitatem reuicere, assequi probitatem. Sed horum quidem tractatio alio constat differendi modo. Nunc iam conuerso quo cultu quibúsue causis corporis animique salutem adipiscamur, decet exponere. Iustius enim est de bonis quam de malis verba facere. Omne bonum pulchrum: pulchrum vero sine mensura & moderatione esse non potest. Ideoque animal quod tale futurum est, conuenienti mensura moderatum esse oportet. Ex eorum autem numero quæ commensurata moderatæque dicuntur, exigua quædam persentimus & iudicamus, præcipua vero & maxima ignoramus. Porro ad bonam & malam valitudinē, ad virtutes & vitia nulla moderatio vel immoderatio maioris momenti quam animæ ad ipsum corpus esse videtur. Horum nihil consideramus, neque animaduertimus, quod quando robustam magnamque animam imbecillior inferiorque vehit species, vel quando contra ista iunguntur, totum ipsum animal pulchrū esse non potest. maxima enim mensura & moderatione caret. Quod autem contra affectū est, spectaculorum omnium ei qui id valeat intueri, pulcherrimū amabiliſsimūq; apparet. Corpus quidem quod grandioribus vel inæqualibus cruribus, aut quouis alio modum excedente membro secum ipso dissentit, & deforme est, & inferendis laboribus contorquetur, vacillat, lassatur, & concidit, innumerabiliūque malorum sibi causam præbet. Idem quoque iudicandū de eo ex anima & corpore composito, quod animal appellamus. Quando enim animal corpore admodum potentior est, exultat in eo atque effertur, totum ipsum intrinsecus quatiens languoribus implet. Quando etiam ad discendum inuestigādūque collectis in vnum viribus vehementer incumbit, liquefacit protinus corpus & labefactat. Denique cum ad docendum differendumque priuatim & publicè ambitiosa quadam concertatione contendit, inflammat corpus atque resoluit. Nunquam etiam distillationes fluxusque commouens medicorum plurimos decipit, cogitque illos contrarias causas iudicare. Rursus quando corpus grande & pigriori mole superexcedens pusille exiliq; cogitationi animi copulatur, cum geminæ sint in homine secundum naturam cupiditates, vna quidem per corpus alimenterum, altera vero per id quod diuinissimum nobis inest, prudentiæ, tunc sane potentioris illius prævalentes agitationes quod suum est adaugent, quod vero animi, hebes, indocile, obliuiosum reddunt, atque ita infirmitatem maximam videlicet imperitiam generant. Vna demum est ad vtrumque salus & conseruatio, vt neque animam sine corpore, ne-

quæ corpus absque anima moueamus, vt in mutua contentione exæquatis inuicem viribus insurgentia bonam totius valetudinem tueantur. Quapropter quicumque mathematicis doctrinis operâ dat, aut cuius mentis indagationi vehemētius studet, debet etiam motum corporis adhibere, & in gymnastica exercitatione versari. Ac rursus qui summa corpus diligentia firmat & roborat, animæ quoque vicissim motus adiungere, musica & omnibus philosophiæ studiis vsus, si modo quis iure bonus simul & pulcher sit appellandus. Similiter quoque partes curare debemus totius speciem imitari. Cum enim corpus ab ingredientibus incēdatur intus, frigidū ve fiat, & iterū ab extremis aridum madidū ve reddatur, & quæ deinceps hæc sequuntur perpetiatur, quando quis otium agens corpus motionibus his cōmittit, superatum ab his dissoluitur. At si quis in curando corpore illam imitetur naturam quam altricem vniuersi vocauimus, ita vt nunquam torpere permittat, sed moueat semper ingiq̃ue agitatione internis externisque motibus secundum naturam vbique resistat, & moderata quadam commotione oberrantes passiones corporis partēsque cognationis ratione seruata vicissim in ordinem redigat & exornet, secundum sermonem illum superiorem quem de vniuerso habuimus, nequaquam sinet inimicum inimico admotū prælia in corpore morbosque ciere, sed efficiet potius vt amicum adhærens amico sanitatem corporis tueatur. Omnium vero motuum optimus ille est, qui in semet ex seipso fit. Nam & mentis, & totius ipsius motioni cognatissimus est. Qui vero ab alio fit, deterrius autem motus quando iacens & quietem agens corpus, ab aliis secundum partes mouetur. Quapropter purgationū cōstitutionūq; omniū corporis quæ exercitatione gymnastica fit, saluberrima est. Proxime ad hæc accedit vectio facilis, siue navi, seu quouis alio vehiculo peragatur. Tertia cōmotionis species tunc demum cum summa cogit necessitas, utilis aliter vero nullo modo sanæ mentis homini suscipienda. Medicorū illa purgatio est, quæ pharmacis, id est solutiuis medelis, fieri solet. Morbi enim nisi periculosissimi sint, pharmacis irritandi non sunt. Omnis nanque morborum constitutio animalium naturæ quodammodo similis est. Sane animalium compositio ab ipso generationis exordio certis temporum curriculis terminatur, idque & genus vniuersum patitur, & animal vnumquodque ab ortu fatale viuendi spacium in seipso exceptis necessariis passionibus, continet. Et enim trianguli ab ipso initio singulorum vim possidentes vsque ad certum tempus sufficienter ad vsum vitæ coherent, ultra id vita nemini proro-

gatur. Idem quoque constitutionis modus languoribus conuenit. Quos si quis citra fatalem temporis cursum pharmacis amputare contenderit, ex paruis ingentes, ex paucis multi euadere consueuerunt. Quapropter diligentia victus corrigendi & gubernandi sunt morbi, prout cuique datur otium, neque difficile infestumque malum pharmacis instigandum. Ac de communi quidem animali & parte illius corporea, qua diligentia regenda & gubernanda sint, vt ratio viuendi seruetur, satis sit dictum. Ipsum vero quod gubernaturum est multo magis ac prius ita pro viribus instruendum est, vt quàm optime atq; pulcherrime ad regendū sit præparatum. Exacta quidem huius rei discussio propriam sibi & integrā disputationē exigeret. Quantum vero forte ad id quo de agimus attinet, si quis per superiorū vestigia gradiatur, non absurdè sic maxime procedendo ad commodum istorū finem perueniet. Sæpe in superioribus diximus tres esse animæ species in nobis trifariam distributas, singulâsque suos motus habere. Ita nunc paucis cōcludamus, quæcūq; illarū torpet, & à suis motibus otium agit, imbecillissimâ necessario reddi, quæ vero agit assidue: robustissimam. Quapropter est danda opera, vt species singulæ motus suos inter se moderatos conuenienti tenore conseruent. De præstantissima igitur animæ nostræ specie ita est sentiendum. Nempe hanc deus vt dæmonem nostrum cuique tribuit, hanc in summa corporis arce sedem habere dicimus, atque ad cæli cognationem à terra nos tollere, tanquam animalia cælesti potius quam terreno semine nata. Quod quidem re admodum dicitur. Vnde enim primus animæ datus est ortus, inde diuina vis caput radicemque & originem nostram pendentem suspendens, totum dirigit corpus. In eo igitur qui concupiscentiæ & ambitiosæ iracundiæ affectibus explendis incumbit, necesse est opiniones omnes mortales fieri, atque eum quàm maxime fieri potest mortalem prorsus euadere, cum mortalem naturam pro viribus auxerit. At eum qui totus discendæ veritatis cupiditate flagrauerit, atque omnem eius operam præcipue in hoc vno impenderit, necesse est omnino siquidem veritatem attingat, immortalia & diuina comprehendere, & quatenus humana natura immortalitatem assequi potest, eatenus hunc penitus immortalem euadere, nulla videlicet immortalitatis parte dimissa, quin etiam cum semper diuinum colat ipsumque familiarem dæmonem in se habeat ornatissimum, præcipue beatum fore. Cultura autem cuiusque omnino vna est, proprium cuique pabulum motumque tribuere. Ei vero quod in nobis diuinum est, motus cognati sunt vniuersi ipsius cogitationes atque circuitus. Hos itaque secu-

tum vnumquemq; nostrum oportet discursiones illas nostras in capite olim
 à prima generatione corruptas, per ipsam mūdā & harmoniæ reuolutionis-
 que intelligentiam ita corrigere, vt intellecta rei intelligentem vim secū-
 dum pristinam naturam similem reddat, per quam similitudinem vitæ à
 deo optimæ nobis propositæ, & in præsentī tempore, & in futuro finem adi-
 piscamur. Sed iam disputatio illa de vniuerso vsque ad generationem homi-
 num nobis proposita finem pene suum adepta videtur. Ceterarū vero ani-
 mantium generationem quatenus duntaxat necessitas postulat, paucis per-
 stringemus. Sic enim modū in hac disputatione tenere sibi quisque videbi-
 tur. Verum de his iam ita dicamus. Quicumque virorum iniusti timidiq;ue
 vixerunt, quemadmodum probabilis ratio nobis ostēdit, in generatione se-
 cunda in foeminas sunt conuersi. Quo quidem tempore hanc ob causam dij
 coitus amorem machinati sunt. Igitur in viris vnum quiddam, in foeminis
 alterum vitæ & animæ compos ita composuerunt, ipsum potus discursum,
 quo per pulmones sub renes in vesicam defluens & spiritui mixtus elisusq;
 depromitur, dij in fistulæ modum in compactam medullam à capite per cer-
 uicem & spinam deriuauerunt, quod quidem Sperma, id est semen in supe-
 rioribus nuncupauimus. Hoc autem vtpote animatū ac respirans, qua par-
 te spirat per eandem vitale effluendi desiderium gignit, atque ita genera-
 di amorē nobis inseruit. Quocirca pudendorū naturæ in viris insita vis, in-
 obediens atque imperiosa, & quasi animal non exaudiens rationem furio-
 sarum libidinum violentia subiicere sibi cūcta conatur. Vulua quoque ma-
 trixq;ue in foeminis eadem ratione animal auidum generandi, quādo procul
 à foetu per ætatis florem, aut vltra diutius detinetur, ægre fert morē ac plu-
 rimum indignatur, passimq;ue per corpus oberrans, meatus spiritus interclu-
 dit, respirare non sinit, extremis vexat angustiis, morbis denique omnibus
 premit, quousque vtrorumq;ue cupido amorq;ue quasi ex arboribus foetū frū-
 ctūq;ue producant: ipsum deinde decerpunt, & in matricem velut agrum
 inspargunt: hinc animalia primum talia, vt nec propter paruitatē videan-
 tur, necdum appareant formata, concipiūt: mox quæ cōflauerant, explicāt,
 ingentia intus enutriunt, demunt, educunt in lucem, animaliumq;ue gene-
 rationem perficiunt. Mulieres hunc in modum & foeminæ omnes sunt ge-
 nitæ. Auium autem genus ex nostro ita est apte formatum vt pro pilis pen-
 nas acciperet. In hoc illi homines transeunt, qui simplices & innocentes cū
 sint leues, tamen sunt, & frustra in rebus sublimibus curiosi: quī de adeo fa-
 tui sunt, vt oculorum iudicio confisi, hoc altissima quæque firmiter demon-

strari posse non dubitent. Gressibilem vero ferarum genus ex his natum hominibus qui à philosophia penitus alieni ad cælestia nunquam oculos erexerunt, ex eo quod volutionibus illis quæ in capite peragi solent vti nunquã sunt, sed illas animæ partes secuti quæ in ventre & pectore dominantur. Ex his utique studiis anteriora membra & capita ob ipsam cognitionem humi penitus defixerunt: in longum productum ac diuersum corporis verticem tenuerunt: quandoquidem ibi propter desidiam singulorum collisi sunt & confracti circuitus, & ideo quod quatuor pedum ac etiam plurium est instituta figura, ut insipientioribus deus maiorem ex pedibus multis atque progressu occasionem præstet, per quam magis etiam deflectantur ad terram. Eos autem qui horum insipientissimi erant, corpusque in terram penitus prosternebant, quasi nihil ultra pedibus opus foret, in corpora carentia pedibus & humi serpentina permutarunt. Quantum genus aquaticum est, ex illis natum qui stolidissimi & imperitissimi fuerant, quos nostri illi transformatores puta respiratione dignos idcirco non iudicauerunt, quia propter extremæ transgressionis iniquitatem animam impurissimam prorsus habebant. Ideo ex tenui ac pura aeris illa respiratione, in aquæ respirationem profundam turbidamque merserunt. Vnde piscium & ostrearum ac denique aquatiliū omnium orta est multitudo: in qua certe mutatione illi ex sedium extremarum habitatione inscitia quoque extremæ dant pœnas. Hunc in modum & olim & nunc in se inuicem animalia migrant, dum mentis & dementiæ iactura vel adeptione mutantur. Iam igitur nostra hæc de vniuerso disputatio finem habeat. Mortalia enim & immortalia viuientia mundus hic sortitus, atque inde completus, ita denique factus est visibile visibilia comprehendens animal intelligibilis dei imago, sensibilis, maximus, interminatus, pulcherrimus, perfectissimus, cælum vnum hoc atque vnigenitum.

F I N I S.

[illegible]